© PDF: Kamunikat.org 2022 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2022

Ніва

„NIWA" – TYGODNIK BIAŁORUSKI W POLSCE

ГОД I № 41 БЕЛАСТОК, 9 СНЕЖНЯ 1956 г. Цана 60 гр.

Возера Літвінка — глядзі рэпартаж на стар. 3.

Ці ў гэтым вінавата дэмакратызацыя?

Ці нацыяналізм мог нарадзіцца ў вельмі кароткім перыядзе? Несумненна не! А калі так, то трэба шукаць прычын глыбей. Не з'яўляецца сакрэтам тое, што ў мінулым перыядзе людзі маўчалі. Не гаварылі адкрыта, што чуюць і як думаюць. Часта не выказвалі слушных і добрых прапаноў, накіраваных у напрамку паляпшэння нашага грамадскага і эканамічнага жыцця. Гэта праўда. Баяліся паднімаць тады галаву і нацыяналістычныя элементы, якія несумненна былі. Гаварылі яны шопатам, на вуха. Нацыяналістам не можна зрабіцца на працягу месяца, у гэта ніхто не паверыць.

Адбыўся VIII Пленум. Многа сказана аб тым, што дагэтуль было сакрэтам для ўсяго грамадства. Сказана многа праўды. Людзі лягчэй уздыхнулі. Пачалі смела і адкрыта гаварыць аб крыўдах, якія ім дзеяліся. Адначасова ажывілася ініцыятыва працоўных. Пасыпаліся сотні і тысячы прапаноў. Як лепш працаваць? Што трэба зрабіць каб мінулае не паўтарылася? Гэта была здаровая, добрая плынь.

Выкарысталі яе шавіністычныя элементы, рознай масці дэмагогі і нацыяналісты. Думалі яны, што калі гаворыцца аб яўнасці нашага жыцця, дык можна і выявіць свае брудныя, не маючыя нічога супольнага з гуманізмам, пачуцці. Пачалі крычаць, пагражаць. Забыліся яны аднак аб тым, што перамены, якія адбыліся ў Польшчы, гэта не адыход ад марксізма — ленінізма.

Стаіць пытанне. Чаму пасля 12 год існавання Народнай улады яшчэ ёсць такія людзі, якім чужы інтэрнацыяналізм? Справа простая. Трэба цвёрда і няўхільна выхоўваць грамадскасць у духу інтэрнацыяналізма. Нажаль у мінулым перыядзе так не было.

Чытач можа мне закінуць, што гэта няпраўда. Што на працягу 12 год многа аб гэтым гаварылася. Аж надта многа. Мусіць кепска гаварылася, калі сёння мы сцвярджаем факты нацыяналістычных і шавіністычных выступленняў. Справа ў тым, што гучныя фразы, якіх было шмат, не маглі мець вялікага ўплыву на грамадскасць. Услед за фразамі павінны ісці ўчынкі, канкрэтная праца.

На Пленуме ГП БГ-КТ яго ўдзельнікі паставілі справу так: з нацыяналізмам павінна змагацца ўсё грамадства краіны. А менавіта, з польскім нацыяналізмам — палякі, з беларускім — беларусы і г. д. Гэта праўда. Ніхто нам не будзе выхоўваць грамадства. Мусім яго выхаваць мы самыя.

Ці добра выхоўвана польскую грамадскасць у духу інтэрнацыяналізма? Не зусім. У Польшчы пражываюць беларусы, украінцы, яўрэі, чэхі, літвіны, і іншыя нацыянальнасці. Усе яны мелі свае праблемы ва ўсіх галінах жыцця. Мелі цяжкасці ў вырашэнні тых ці другіх спраў. Польскае грамадства трэба сказаць адкрыта, мала аб іх ведала, а найчасцей нічога.

У большай часткі польскага грамадства было ўяўленне, што ў Польшчы жывуць толькі палякі. Былі ўяўленні і ў Варшаве, што нацыянальная праблема ў Польшчы не існуе. Невялікая колькасць людзей у Міністэрстве асветы і нашых установах, якія займаліся гэтай праблемай ведалі аб ёй. Не ведала аднак аб гэтым усё грамадства. Не многа пісаў на гэтыя тэмы друк. У выступленнях кіраўнікоў Партыі і Урада амаль нічога аб справах нацыянальных меншасцяў не гаварылася. От так жывуць дзесь там беларусы, украінцы, чэхі. Ну і няхай сабе жывуць. У тым-жа часе ўсе нацыянальныя меншасці мелі многа невырашаных спраў, ва ўсіх галінах жыцця. Ніхто ім не дапамагаў у іх вырашэнні. А такая дапамога была вельмі патрэбная. І не група людзей магла ім дапамагчы. Магло дапамагчы цэлае грамадства пад кіраўніцтвам партыі і ўрада. Нажаль так не дзеялася.

А калі-б так паставіць справу, грамадства цікавілася-б праблемамі нацыянальных меншасцяў, дапамагло-б у ліквідацыі цяжкасцей, з якімі яны змагаліся, а тым самым і выхоўвалася-б у духу інтэрнацыяналізма. Тады ўсе шавіністычныя выскакі былі-б у зародку глумлены праз самае грамадства. Несумненна сёння колькасць такіх выпадкаў была-б без параўнання меншая.

І вось цяпер калі ўсё ідзе ў напрамку вырашэння балючых праблем нацыянальных меншасцяў іскры шавінізма, якія дагэтуль тлелі, бухнулі цяпер полымем. Гэта вельмі балючае, што гэта дзеецца іменна цяпер, на хвалі аздараўлення нашага жыцця.

Шавіністы думаюць, што сёння, калі можна аб усім адкрыта гаварыць, можна і пагражаць беларусам. Яны груба ў гэтым памыляюцца. Усё здаровае, што ёсць у нашым грамадстве дае гэтаму рашучы адпор. Усе працоўныя нашай краіны: рабочыя сяляне, інтэлігенцыя памятаюць супольную барацьбу за нацыянальнае і сацыяльнае вызваленне. У гэтай барацьбе пралівалі кроў палякі, беларусы; яўрэі, літоўцы і іншыя нацыянальнасці.

Мы, беларусы, горача верым, што працоўныя Польшчы, інтэлігенцыя і моладзь, якія ў кастрычніцкія дні выказалі вялікую палітычную свядомасць і цяпер дадуць адпор варожым для нашай рэчаіснасці элементам.

М. МАТЭЙЧУК.

ПОЛЬШЧА „Б"

На апошняй сесіі Сейма пасол Беласточчыны, Юзэф Зыховіч, у сваёй прамове, прадставіў Сейму праблему вялікай адсталасці Беласточчыны, робячы вывад, што і ў далейшым з'яўляецца яна Польшчай «Б», якой была да 1939 года.

У праўдзівасці такога сцвярджэння — ніхто не сумняваецца. Толькі гэту балючую, голую праўду на працягу многіх год прыкрывалася калонкамі лічб нашых псеўдадасягненняў пры гэтым не заўважаючы, што вялікія абшары Беласточчыны не толькі з'яўляюцца адсталымі, а нават у гады народнай улады яшчэ больш заняпалі.

Горкая гэта праўда, але ў сучасны момант, у перыяд вялікага аднаўлення глянем ў вочы не прыкрываючы пустай фразалогіяй аб нашых «гіганцкіх» дасягненнях.

* * *

Аўтобус трасецца на поўзкіх «каціных лбах», якімі яшчэ пры цары выбрукавана гэтыя дарогі. Мінаем моцна прарэджаныя «рацыянальнай» гаспадаркай невялікія лясы, крытыя саломай хаты, большасць з якіх яшчэ памятае бадай часы Напалеона. Сягоння яны западаюцца ў зямлю або валяцца.

Урэшце за ўзгоркам паказваецца вежа касцёла і ўязджаем паміж платы вёскі званай мястэчкам Дуброва, якая і з'ўляецца сядзібай самага маладога ў Польшчы павета.

Дуброва — мэта майго падарожжа. Я прыехаў сюды шукаць Польшчу «Б» — ёсць яна тут на кожным кроку. Я прыехаў сюды па-новаму глянуць на нашую суровую рэчаіснасць і хоць у пэўнай ступені паказаць яе ўсім тым, якія адгарадзіліся ад яе, там у Варшаве і Беластоку, якім наш статыстычны штогоднік і дагэтуль публікаваныя камюніке ПКПГ аб выкананні планаў і «дасягненнях», склалі на вочы ружовыя акуляры.

У 1955 годзе была пастанова Урада, мэтай якой было прыблізіць уладу да селяніна. У Польшчы ўтворана шмат новых паветаў. Такім чынам, у мястэчку Дуброва ўтворана новы павет. Сяляне цешыліся — нарэшце ўжо не трэба будзе ездзіць за 10 кілометраў аж у Саколку або амаль за 50 кілометраў у Аўгустоў. Меркавалася што Дуброва і павет будуць развівацца, пабудуецца шмат новых дамоў, мо' узнікне якая-небудзь прамысловасць. Тым часам народная ўлада прыбліжаючыся да сялян адціснула іх з шматлікіх кватэр, змяшчаючы ў іх дзяржаўныя ўстановы і ўраднікаў. Што там у сучасны момант змянілася? Што адбылося новага ў сувязі з утварэннем павета?

Кожнага новапрыбыўшага не перабольшваючы, Дуброва ашаламляе.

— То гэта тут павет? — пытаецца сам у сябе і ў праходжых (упершыню падобна і я пытаў). Нізкія, драўляныя, крытыя саломай хаціны. На ўзгорку ўзвышаецца касцёл. Побач сябе два псеўдамураваныя будынкі — гэта сядзіба КП ПЗПР і Прэзідыума Павятовай Рады. Крыху забалочаны рыначак, нейкія дзве вулічкі — вось і ўся Дуброва, якая налічвае 1.750 жыхароў.

Вясною з «размахам» распачата тут будаваць жыллёвы дом на 18-аць сем'яў. Паводле плана, восенню будова павінна была ўжо закончыцца. Але што-ж, не хапіла крэдытаў і будынак стаіць не закончаным. А жыллёвая праблема ў гэтым глыбінным раёне? Ураднікаў, якія прыбылі ў Дуброву, як яны кажуць на «ссылку», сілком расквартаравана па сялянскіх хатах. Многім не хапіла месца. Па сённяшні дзень спяць на пісьмовых сталах, а летам на сене ў гумнах. Гаспадары праклінаюць, што ім забралі пакоі. Многія ўраднікі не вытрымлівалі такіх ссыльных умоў быту і ўцякалі з Дубровы.

Які-ж, на маю думку, ідыятызм. Утворана павет. Уціснута ў былую вёску Прэзідыум ПРН, КП ПЗПР і некалькі іншых устаноў. Некаторыя ўстановы, як напрыклад: ПЗГС, Банк, МПРБ і ў далейшым засталіся ў Саколцы да якіх і так вымушаны сяляне ездзіць. З той прычыны, што не было і няма дзе размясціць найбольш патрэбных устаноў, начальства вырашыла, што ў Дуброве трэба пабудаваць адміністрацыйны будынак.

Вясной пачаліся работы. Адбываюцца яны вельмі павольна і так нядбайна, што мо' у канцы гэтай пяцігодкі яго і закончаць.

Колькі ў бягучым годзе Дуброва атрымала крэдытаў для правядзення рамонтаў і будаўніцтва не буду нават і ўспамінаць — гэта смешна!

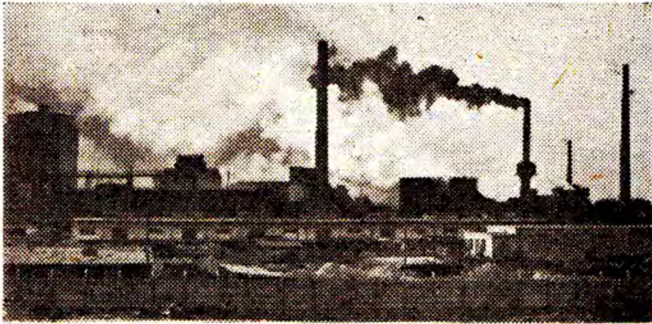
Чым займаецца насельніцтва Дубровы і аколіцы? У Дуброўскім павеце няма ніякай прамысловасці — абсалютна нічога. Праца на ралі, а рэшта ў розных установах і ведамствах — вось асноўныя, падставовыя крыніцы ўтрымання насельніцтва.

Да гэтага часу, кожны актывіст падчас дзяржаўнай, творчай прамоўкі лічыў справай гонару стрэльнуць фразай, што ўжо ліквідавана беспрацоўе, што ўжо ліквідавана ўтоенае беспрацоўе. Няўжо-ж? А вось таварышы, прыклады, што гэтая справа маецца інакш.

(Працяг на стар. 4.)

© PDF: Kamunikat.org 2022 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2022

4. XII. — Дзень шахцёра

Шлёнск — краіна вугалю.

Наглядальнікі ААН у Егіпце

На здымку: белыя аўтобусы наглядальнікаў ААН мінаюць перадавую лінію англійскіх войск.

На ёлку

На здымку: М. Рашынская працаўніца Узорнага прадпрыемства шкляных вырабаў у Варшаве малюе ёлачныя аздобы.

Да грамадскасці Беласточчыны

У гарачых днях Польскага кастрычніка ўвесь польскі народ праявіў глыбокі патрыятызм поўнасцю падтрымліваючы праграму VIII Пленума сфармуляваную ў пастановах Пленума і дакладзе тав. Гамулкі.

Усенародная барацьба за поўны суверэнітэт нашай Радзімы і за выпрацаванне ўласнага, польскага шляху да сацыялізма знайшла гарачую падтрымку таксама сярод грамадскасці Беласточчыны, якая дэманстравала сваю салідарнасць за поўную сацыялістычную дэмакратызацыю ўсіх галін жыцця ў краіне і ў міжнародных суадносінах.

Беласточчына, якая шмат пацярпела ў час ваенных дзеянняў і гітлераўскай акупацыі, сумесна з польскім народам праявіла вялікую развважлівасць падчас тых, так важных нашай Айчыне хвілін.

Аднак, як і ў кожным іншым руху, так і цяпер, у некаторых асяроддзях праяўляецца беспадстаўнасць і лёгкадумнасць, што не мае нічога супольнага з чыстай плынню адновы. Выкарыстоўваючы зразумелыя хваляванні ў грамадскасці, на хвалю ажыўленчага руху адновы намагаюцца выплысці розныя дэмагагічныя элементы. Стараюцца выклікаць безладдзе.

Апошнім часам, часта сустракаемся з фактамі хуліганскіх выбрыкаў, мэтай якіх з'яўляецца парушэнне сужыцця паміж палякамі і нацыянальнымі меншасцямі, якія засяляюць нашае ваяводства. Здараюцца выпадкі цкавання палякаў супроць беларусаў і прадстаўнікоў іншых нацыянальных меншасцей.

Паразумеўчая камісія палітычных партый і грамадскіх арганізацый ад імя членскіх мас Польскай Аб'еднанай Рабочай партыі, Аб'еднанай сялянскай партыі (ЗСЛ) і Дэмакратычнай партыі (СД), як і ад імя грамадскіх арганізацый, з усёй станоўчасцю клеймуе бездказныя хуліганскія выбрыкі, якія з'яўляюцца ганьбай кожнаму прагрэсіўнаму чалавеку.

Палякі, якія амаль 150 гадоў знаходзіліся ў няволі, пад чужацкім, нацыянальным прыгнётам, маюць у сабе вялікае пачуццё гуманнасці і свабоды. Ніколі не дазволяць каб у Польшчы, якая-небудзь нацыянальнасць была інакш трактаванай ніж польская. Кожны чалавек прагрэсу прызнае правіла, што той ці іншы народ не можа быць сапраўды свабодны калі ўціскае іншыя нацыі.

Зрэшты ў мінулым аднолькава як і палякі, так і беларусы ці літвіны — цярпелі прыгнёт і дыскрымінацыю з боку царскіх улад. Беларуская мова, так сама як і польская, мова былі ў той час забаронены, неназучалася іх у школах. Супольна мы змагаліся за родныя мовы.

Пасля, за часоў санацыі польскія нацыяналісты намагаліся пароздніць палякаў з іншымі нацыянальнымі меншасцямі. Рабілася гэта таму, што буржуазныя ўлады імкнуліся да фашызацыі, а н а ц ы я н а л і з м — г э т а м а л о д ш ы б р а т ф а ш ы з м а.

Намаганні санацыі накіраваны на развіццё нацыяналізма не знаходзілі падтрымкі сярод працоўных. Супраць капіталістычнага ўціску і эксплуатацыі плячо ў плячо змагаліся рабочыя і сяляне нягледзячы на сваю нацыянальную прыналежнасць. Беластоцкі рабочы клас, асабліва тэкстыльшчыкі ніколі не забудуць дапамогу, якую аказвалі ім у часе забастовак, сяляне, беларусы і палякі.

Калі ў 1933 годзе Беласток, навакольныя вёскі і мястэчка ахапіла ўсеагульная забастоўка тэкстыльшчыкаў, сяляне — беларусы з Малой Берастовіцы, Альмонтаў, Тапалян і іншых мясцовасцей спяшылі з бескарыснай дапамогай, давозячы бастуючым харчы.

У час гітлераўскай акупацыі супраць фашыстаў змагаліся ў партызанскіх атрадах палякі і беларусы.

Пасля вызвалення Беласточчыны, у 1944 годзе беларусы плячо ў плячо з палякамі прыступілі да адбудовы краіны і змагаліся за ўмацаванне народнай улады. І так у час адбудовы Беласточчыны, ніхто ніколі не пытаў аб нацыянальнасць. Палякі, беларусы, украінцы, яўрэі, літвіны, татары — усе разам, супольнай працай, не шкадуючы сіл, узнімалі з заняпаду нашыя вёскі і гарады.

У дні памятнага кастрычніка, у дні вялікага аднаўлення, усе шчырыя дэмакраты, усе людзі прагрэсу без розніцы на нацыянальнасць, згодна падтрымалі праграму VIII Пленума. А толькі розныя рэакцыйныя падонкі і хуліганы яшчэ намагаюцца перашкаджаць у братэрскім сужыцці працоўных.

Грамадскасць Беласточчыны рашуча і бязлітасна клеймуе нацыяналістычныя выбрыкі бездказных элементаў і заклікае ўсіх патрыётаў вострa супрацьдзейнічаць хуліганскім пачыманням.

Рабочыя, Сяляне, Інтэлігенцыя, Моладзь!

Рашуча супрацьдзейнічайце ўсялякім спробам перашкодзіць у добрым сужыцці паміж людзьмі нашага ваяводства без розніцы на нацыянальнасць.

Спакойна і развважліва ажыццяўляйце адзіна слушную праграму нашага кіраўніцтва Партыі і Урада.

Няхай жыве еднасць і братэрскае сужыццё паміж усімі працоўнымі ўсіх нацыянальнасцей.

Ваяводскі Камітэт Польскай Аб'еднанай Рабочай партыі.

Ваяводскі КамітэтАб'еднанай Сялянскай партыі.

Ваяводскі Камітэт Дэмакратычнай партыі.

Ваяводская Рада Прафсаюзаў.

Ваяводскае Праўленне ЗСХ.

Ваяводскае Праўленне Саюза Польскай моладзі.

Ваяводскае Праўленне Лігі жанчын.

Выкрываем мясцовыя рэзервы

Не дапусціць да заняпаду народнай творчасці

У Беластоку на Сенным рынку, паміж гандлёвымі кіёскамі знаходзіцца пункт закупак вырабаў народнай творчасці, якім кіруе ЦПЛ-я (Цэнтраля народна - мастацкай прамысловасці ў Варшаве). Невялікая драўляная будка з'яўляецца ваяводскім цэнтрам закупак вырабаў народнай творчасці, тут знаходзіцца і цэнтр яе развіцця.

Цяпер народная творчасць у страшэнным заняпадзе. Смела магу сказаць, што займаюцца ёй толькі адзінкі. Абароты закупачнага пункта ЦПЛь-іі абмяжоўваюцца да не больш 50 тысяч злотых ў месяц. Значыць, што яны так вялікія, як першага лепшага гандляра на рынку.

Перойдзем да фактаў, паспрабуем зрабіць ацэнку, што нам засталося па гадах безгалоўя. З расказа Віктара Саўчэнкі, кіраўніка закупачнага пункта пры Сенным рынку даведваемся, што вырабам мастацкай керамікі займаецца ў ваяводстве не больш дваццаці чалавек. Крашэўскі ў Чарнаўсі, Салусцюкевіч і Гліцкі ў Кляшчэлях лічацца першымі ганчарамі. На простых, старадаўніх варштатах, адвечным спосабам выкручваюць гаршчкі: сівакі, бунькі, шабасоўкі, цёрлы і іншыя гліняныя цудоўнасці.

— На колькі злоты ў месяц у іх закупляецца вырабаў — пытаю кіраўніка.

— Не больш поўтысячы злоты — кажа Саўчэнка.

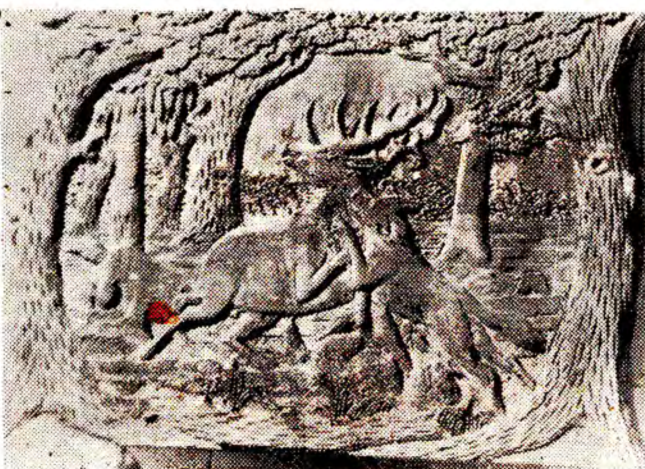
— Чаму так мала?

— Шмат бракаў у іх прадукцыі — адказвае Саўчэнка. Не можам у продаж браць усяго тавару. Маем свае вялікія вымаганні.

Няўжо-ж дрэнныя з іх майстры? Майстры добрыя, але шмат гаршчкоў псуецца пры выпале ў печы. Каб добра правесці выпальванне, патрэбны добрыя печы. Адкуль мае просты, вясковы майстар узяць шамотавую цэглу. Адкуль мае ўзяць дрэва для пабудавання складу для сушэння сырых вырабаў. Таму і бракі, таму і заняпад гэтай галіны творчасці.

Хатнія ганчары займаюцца таксама вырабам цэглы і дахоўкі. Ведаем добра, як нам яе не хапае. Калі-б дасталі яны матэрыял, у галоўным дрэва для будовы складаў, то маглі-б забяспечыць цэлае ваяводства так важнымі будаўнічымі матэрыяламі. Маглі-б развіць свае варштаты, даць працу сотням людзей і дапамагчы дзяржаўнай прамысловасці перадолець недахопы ў матэрыялах. Справа ў некалькіх сот метраў дрэва. Ці не знойдзецца выйсця?

Перойдзем цяпер да іншых галін вытворчасці. Аглядваю талерку да хлеба. Яна з саломы і лазы. Выраб Кузьмы Дэмянюка з Клейнік, Бельскага павета, цана 10 злоты. З гэтага матэрыялу ёсць і іншыя прадметы: кошыкі і збанкі. Дэмянюк вечарамі займаецца іх вырабам. У месяц удаецца яму прадаць гэтага тавару на 1.000 злоты. Нядрэнная пенсія. Шкада, што гэтым займаецца ўсяго некалькі хатніх майстроў. Мы маглі-б купляць гэтыя вырабы на дзесяткі а нават і сотні тысяч злоты — кажа Саўчэнка. У Варшаве карыстаюцца яны вялікай папулярнасцю.

Алень і ваўкі — разьба ў дрэве работы Аляксандра Гіголя з Белавежы.

Вось і зноў не выкарыстаныя мажлівасці. Не лепш выглядвае справа з тканінамі. Гэтая галіна вытворчасці не ў меншым заняпадзе як і іншыя. У Варшаве людзі б'юцца за саламяна - ільняныя макаты і ходнікі, а шмацяных дываноў, то і нідзе ў крамах не ўбачым. Мы іх бралі-б тысячы метраў а дастаем сотні — кажа Саўчэнка.

Трэба яшчэ ўспомніць аб разьбе. Кожны можа ў закупачным пункце ЦПЛь-іі пабачыць зубра з паленай бярозы. Прадаюцца яны па 300 злоты. Рэзьбіць іх самародны мастак Аляксандр Гіголь з Белавежы. Апроч зуброў бачым драўляныя, цудоўныя талеркі, мініятуркі, падносы (тацы) і іншыя прадметы. Цана ў параўнанні з працай здаецца нам вельмі нізкай. У Варшаве людзі думалі, што цана мастацкіх рэзьбаў зубра пойдзе на тысячы.

Саўчэнка расказвае, што шукае ён цяпер іншых майстроў па гэтай справе. Падумайце. Развіцём, закупкамі і продажжу вырабаў народнай творчасці цэлага ваяводства займаюцца: Саўчэнка і яго памочнік. Думаю, што між іншым і таму народная творчасць у небывалым заняпадзе. Выміраюць слаўныя майстры, няма новых каму вучыць.

Справа паспела да гэтага, каб стварыць у здаровых умовах цэнтр, прадпрыемства ці кааператыў, які-б займаўся развіццём і апекай народнай творчасці.

Тут, на зямлі ляжаць мільёны — час іх падняць.

К. Б.

© PDF: Kamunikat.org 2022 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2022

© PDF: Kamunikat.org 2022 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2022

Від на горад Навагрудак.

ЛЁЎКА МІРАЧЫЦКІ

Сцежкамі вялікага паэта

Тут жыў Міцкевіч,
Тут яшчэ гудуць
І веюць ветры тыя,
што калісьці
Па свеце неслі хмары
яго дум,
Пад вокнамі яму шумелі
лісцем.
Максім Танк

Пачынаем падарожжа...

Перад намі лясісты, гарысты і азёрны край — Новагрудчына. Край багаты легендамі і паданнямі. Часта яшчэ яго называюць «Беларускай Швейцарыяй». Магчыма народная аналогія ўзнікла таму, што вялікі зямляк гэтага краю Адам Міцкевіч, знаходзячыся ў далёкай Лазане, любіў параўноўваць швейцарскія пейзажы з Новагрудчынай, аддаючы ёй перавагу. Вялікі паэт уславіў Новагрудскі край ва ўсіх сваіх баладах і паэмах — жамчужынах паэзіі, якія стварылі цэлую эпоху ў гісторыі польскай літаратуры.

Магчыма гэтыя моцныя ніці, якія звязвалі творчую дзейнасць паэтычнага генія Польшчы з нашай «Беларускай Швейцарыяй» і прывілі нам тую шчырасць пачуцця, пачуцця замілавання і адданасці, з якім мы адносімся да Аляксандра Пушкіна, Янкі Купалы, Якуба Коласа, Максіма Багдановіча, так і да гэтага вялікага чалавека, чыё імя састаўляе гордасць усіх народаў свету, гордасць сусветнай культуры.

Паглядзіце!

Мы бачым горад. Ён раскінуўся на высокіх узгорках, на фоне блакітнага неба чотка выдзяляюцца руіны старога замка і стромкія вежы святынь. Новагрудак — старажытны славянскі горад, першая сталіца літоўскага княства. Каля сваіх сцен яна мужна адбівала атакі татарскіх полчышч і набегі закутых у жалеза крыжакаў.

Але не толькі бітвамі праславіў сябе Новагрудак. Ён вядомы ўсяму свету тым, што тут рос, вучыўся Адам Міцкевіч.

Заглянем зараз у Дом - музей паэта, які адноўлен на тым месцы, дзе калісьці стаяў дом бацькоў у акружэнні пірамідальных таполляў. Пры ўваходзе ў музей вісіць мармуровая дошка, на ёй высечан залатымі літарамі загад Навагрудскага павятовага рэвалюцыйнага камітэта аб утварэнні ў Новагрудку Дома-музея Адама Міцкевіча. Унізе дата: «16 верасня 1920 года».

Дом - музей Адама Міцкевіча.

Гэта былі цяжкія дні. Ішла грамадзянская вайна. І вось тады, магчыма, што ў перапынку між баямі напісан гэты загад. «Совецкая ўлада, — гаворыцца ў загадзе, — якая з'яўляецца носьбітам культуры і святла, памятае аб тых, хто на гэтай ніве працаваў, і памяць аб іх, увекавечаную іх працамі, шануе і беражэ». Усім сэрцам ацэньваем гуманнасць маладой совецкай рэспублікі да памяці вялікіх людзей мінулага.

Усе рэчы, сабраныя тут у залах і пакоях музея, якія раскрываюць жыццёвы і творчы шлях паэта, яго неўміручую славу, з'яўляюцца падарункамі сапраўднай народнай павагі, любві да польскага генія.

На зварот Новагрудскай раённай камісіі па правядзенню юбілея — сто год з дня смерці — Адама Міцкевіча горача адгукнулася мясцовае насельніцтва. Ад школ, ад жыхароў з навакольных вёсак няспынным патокам паступалі ў музей кнігі, рэчы, звязаныя з памяццю стваральніка «Гражыны», «Дзядоў», «Пана Тадэуша». Тут і прысвечаныя паэту карціны і скульптуры беларускіх мастакоў: Пушкова, Крохалева, Шыбнёва, Глебава, Заспіцкага, Робермана і другіх.

На сцяне вісіць вялікі партрэт паэта работы італьянскага мастака Пальміро. Гэта падарунак мінчан. А вось бронзавы макет помніка Адаму Міцкевічу ў Парыжы, спраектаваны вядомым французскім скульптарам Эмілем-Антоні Бурдэле. Яго Новагрудчане выратавалі ў той час, калі гітлераўцы бамбардыравалі горад.

У наступным зале мы бачым мармуровую пліту з бронзавым бюстам паэта. Адам Міцкевіч прадстае перад намі з адкрытай галавой і адкрытай груддзю. Затым — яго неўміраючыя творы, вязанка палявых кветак і калоссяў збажыны. Усё гэта разам сімвалізуе чыстату дум і пачуццяў Адама Міцкевіча, яго цесную сувязь з жыццём народа. Гледзячы на гэты выдатны помнік, які ахвяравала да стагоддзя з дня нараджэння свайго бацькі Марыя Гарэцкая (дачка паэта), на памяць прыходзяць радкі Міцкевіча, калі герой паэмы «Дзяды» Конрад ўзносіцца ў надхмарныя высі, каб здабыць у бога частку яго магутнасці і зрабіць свет шчаслівым:

Я люблю ўвесь народ!
...Звацъ мяне мільён,
за людзей мільёны
Цярпець катаванні
мушу.

З Масквы і Ленінграда прыслалі сюды рэдкія выданні кніг, якія выйшлі пры жыцці паэта ў Пецербургу, Парыжы, Лейпцыгу.

Беражліва захоўваюцца тут уласныя рэчы паэта, яго акуляры ў залатой аправе, гадзіннік з віленскага пакоя, дзе ён пісаў паэму «Гражына», мэбля з маёнтка Туганавічы. У музеі многа кніг, фотакопіі рукапісаў, ілюстрацыі, карціны, якія прыслала Міністэрства культуры і мастацтва Польшчы. Кожны, хто прыязджае ў Навагрудак, імкнецца ў першую чаргу наведаць Дом-музей паэта, азнаёміцца з рэліквіямі, што ўваскрашаюць памяць аб вялікім чалавеку, аб яго жыцці, творчай дзейнасці і змаганні за перадавыя ідэалы народаў свету.

А зараз мы выйдзем на плошчу імя Леніна.

Звілістымі гарыстымі вуліцамі ідзем далей... Мы наведаем блізкія сэрцу паэта мясціны, якія былі крыніцай яго творчага натхнення.

...Замкавая гара. Адсюль адкрываецца цудоўны краявід. У розных кірунках між палёў, сенажацей, бароў бягуць дарогі; у зелені садоў тонуць вёскі, а далей, каб не сінеючая смуга Налібацкай пушчы, мы ўбачылі-б быстрыя воды Нёмана.

Калісьці гэтыя далягляды вабілі да сябе ўражлівага хлопчыка, Адама Міцкевіча, а гара, пад якой нібыта пахаваны літоўскі князь Міндоўг, рэшткі крэпасных валоў, — хвалявалі яго сваёй таямнічасцю. У гэтых абставінах асабліва захаплялі фантастычныя апавяданні старога слугі Блажэя. Часта паэт прыходзіў сюды слухаць песні сялянскіх дзяўчат, песні беларускіх прастораў, у якіх быццам у люстры, паказана сельскае жыццё народа.

На ўсходнім схіле Замкавай гары бялее фарны касцёл раманскага стылю. Ён заснаваны ў XIV стагоддзі літоўскім князем Вітаўтам на месцы паганскай святыні Перкуна. Што-ж гэта была за святыня? Раслі тры велізарныя дубы. Да іх прыходзілі пакланяцца нашы прэдкі. У фарным касцёле ў 1422 годзе польскі кароль Уладзіслаў Ягайла браў шлюб з беларускай княгіняй Сонькай Гальшанскай. На адной з сцен гэтага храма - помніка сівай мінуўшчыны — высечаны на мармуры словы: «У сценах гэтага касцёла 22 лютага 1799 года ахрышчан Адам Міцкевіч».

На здымку: на вяршыне «Кургана Міцкевіча» сядзяць: другі злева галоўны рэдактар «Нівы» Г. Валкавыцкі і трэці злева старшыня БГ-КТ — А. Давідзюк.

А побач тут на малым замчышчы, дзе ён захапляўся дзіцячымі гульнямі, дзе зачароўваўся цудоўнай прыродай Новагрудка і яго аколіц, дзе палюбіў беларускія песні, легенды, паданні, дзе мужнела яго дараванне, — насыпан Адаму Міцкевічу вечны помнік — «Курган неўміручасці».

Перад ад'ездам з Навагрудка мы наведваем возера Літвінку (Літоўку). Яно недалёка ад горада ў маляўнічай даліне, дзе паводле паданняў смелая дачка літоўскага народа княжна Гражына атрымала перамогу над рыжакамі. Часта сюды прыязджаў Адам Міцкевіч са сваімі школьнымі, а пазней універсітэцкімі сябрамі — Янам Чачотам і Томашам Занам. Гэтыя мясціны апеты паэтам у паэме «Гражына».

Мы пасядзім тут і адчуем тую прыемнасць, якую дасць нам від на мініятурнае возера, на даліну Літвінкі, а затым ізноў у дарогу. Сёння наведаем Шчорсы.

Едзем Карэліцкім трактам.

Дарогай цяжка адарвацца ад маляўнічых відаў, калі яны так хутка праносяцца перад табой.

А вось і Шчорсы...

Людзі тут працавітыя, гасцінныя. Яны ахвотна сустракаюць гасцей і гатовы падзяліцца сваімі поспехамі, навінамі.

Тут, у калгасе імя Варашылава, жыццё кіпіць. Яно з кожным днём нараджае новыя планы.

Насустрач нам выйдуць дзеці калгаснікаў — вучні Шчорсаўскай сярэдняй школы. З імі пасябруем і пойдзем у стары, цяністы парк.

На поўночнай ускраіне расце ў тры абхваты дуб. Мясцовыя жыхары называюць яго «дубам Міцкевіча». Тут ва ўсім адчуваецца клапатлівасць гаспадара. Старое разгалістае дрэва падтрымліваецца ланцугамі, абнесена двайной агарожай жалезнай і драўлянай.

— Мой тата акоўваў яго жалезам, — горда скажа вам вясковы хлопчык. — Каб ён не баяўся буры.

— А мы тут садзілі кветкі, — скажуць дзяўчынкі.

Усе ад малога да дарослага шчорсаўца шануюць дуб, як памяць аб вялікім земляку.

Гэта пад ім Адам Міцкевіч адпачываў пасля працы ў бібліятэцы графа Хрэбтовіча, любаваўся вялікай карцінай Нёмана, аддаваўся разважанням, пісаў вершы. Тут ён напісаў санет «Да Нёмана» і ў яго ўзнік план напісаць паэму аб мінулым Літвы, «Гражыну».

(Працяг будзе).

© PDF: Kamunikat.org 2022 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2022

© PDF: Kamunikat.org 2022 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2022

(Працяг са стар 1).

Прэзыдыум ПРН у Дуброве мае даныя, што налічваецца ля 500 чалавек, якія шукаюць працы, другіх столькі не зарэгістравана. Ці гэта беспрацоўе — не ведаю.

Нехта можа спытаць, чаму яны не шукаюць працы недзе далей? Але-ж Дуброўскі павет і гэтак дае найбольш работнікаў у вугальную прамысловасць і ПГР-ы. Ці кожны аднак можа пакінуць свой родны кут, свае родныя мясцовасці?

Наконт працоўнага забеспячэння прамысловасці і рамясніцтва размаўляў я з многімі людзьмі. Старэйшыя, якія шмат памятаюць, ківаюць на гэта ўсё толькі галавамі.

— Не было гэта як за цара або да вайны, была ў нас і прамысловасць, і людзі мелі працу, будавалі хаты, некалі было зусім інакш чым цяпер.

— А цяпер?

Выразны жэст закончыў нашу размову.

Ці сапраўды за цара і да 1939 года так добра было ў Дуброве? Ці сапраўды тады там людзі мелі працу?

Да вайны ў Дуброве было дзве цагельні і дзве кафлярні. Працавала там каля 200 чалавек. Дуброўскія кафлі куплялі не толькі ва ўсёй Польшчы, але таксама экспартавалася іх у Вялікабрытанію, Венгрыю, Румынію. Цэгла вандравала ў далёкі свет. Уся Дуброва знаходзіцца на пакладах гліны. Ёсць тут паклады высокаякаснай керамічнай гліны, ёсць паклады чорнай гліны — паклады на некалькі дзесяткаў метраў углыб. Невычарпальныя запасы.

У час вайны кафлярні і цагельні разбурана. Разбурана аб'екты але засталіся людзі, якія там працавалі. Хадзілі яны ў розныя ўстановы і ведамствы, хацелі хатнім спосабам выраблаць цэглу і кафлі. Не дазволілі. Хто ведае — магла-б узнікнуць пагроза нашай эканоміцы? Застаўся жаль і расчараванне.

Цяпер у Дуброву і навакольныя вёскі прывозіцца цэглу машынамі з далёкіх мясцовасцей (бліжэйшая чыгуначная станцыя ў Саколцы аддаленая ў 30 км). Час, бензін, машыны — гэта няважна. Галоўнае, што недзе там хтосьці выраблае не дазволіць выраблаць у Дуброве цэглу.

Калісь развівалася хатняе рамяство. Выраблялі шкуры, дываны, былі алейні і інш. Так, дробнатаварная гаспадарка развіваецца з кожным днём, з кожнай гадзінай. Нажаль аднак, нашыя шматлікія палітычныя і гаспадарчыя «дзеячы» слаўны ленінскі заклік пачалі бяздумна ажыццяўляць. Саматужнік? Ану-ж часам вырасце з яго капіталіст і ўзнікне пагроза мінцаўскай гаспадарчай **канцэпцыі, а яшчэ, крый божа,** захоча «звяргнуць» лад!? Што рабіць? Давай яго раз і другі падаткамі і... «капут» яму. Ужо не страшны...

З закочанымі рукавамі, сістэматычна і планава за кароткі тэрмін цалкам ліквідавана ў цяперашнім Дуброўскім павеце (было гэта ў папярэднія гады) 20 рамесніцкіх майстэрняў, кавалёў, сталяроў, алейні і г. д. Людзі засталіся без працы. Сяляне праклінаюць народную ўладу (замест тых, хто праводзіў гэтаку палітыку).

Вось варты спагады прыклад з тых часоў. Станіслаў Бурэль меў машыну да часання воўны. Амаль з цэлага павета з'язджаліся да яго часаць воўну бабы. Але што-ж — «капіталіст», трэба яго знішчыць. Майстэрню запламбавалі нават разам з кватэрай. Гніў і развальваўся дах, і іржавелі машыны. Бурэль рабіў захады ўсюды, дзе толькі мог — дарма. Чэшучы кабетам воўну «адраджаў капіталізм», з'яўляўся небяспечным.

Каб сёння адкрыць у Дуброве часальню ці алейню патрэбна для гэтага (уявіце сабе!!!) аж згода міністра лёгкай прамысловасці. А шлях атрымання дазволу? Некаторыя рамеснікі кажуць — паспрабуйце.

Цікавіла мяне, якія існуюць у Дуброўскім павеце рэальныя мажлівасці ліквідацыі беспрацоўя і развіцця дробнай прамысловасці і рамяства. З гэтым, што сутыкнуўся, было мне нечаканасцю.

Што праўда слабы яшчэ тут уплыў VII-га і VIII-га Пленума. Рамеснікі пішуць заявы каб дазволілі ім адкрыць майстэрні. У Новай Вёсцы ля Дубровы, Ян Высоцкі быў славутым майстрам, працаваў у цагельні. Намовіў 5 гаспадароў, закладаюць суполку (не капіталістычную) з мэтай наладзіць прадукцыю цагельні. Быццам-бы даюць па 1.000 зл. складчыны, маюць трохі машын, на цэлыя сотні год сыравіны і шмат запалу. Ад мая б. г. намераны даць па 40.000 штук цэглы ў месяц.

— Калі, кажуць, да восені іх выпрабаванні дадуць здавальняючыя вынікі і не падрэжуць ім «крылаў», то прывядуць у дзеянне і кафлярню, і наладзяць вытворчасць чарапіцы. Пры гэтым вераць, што крыху дапаможа ім дзяржава. Такая «цагельная» суполка ўтвараецца і ў Новым Двары, і ў Грэбенях. Ці можна ўжо будзе там даць працу некаторым людзям? — Так !Ці на патрэбы павета трэба будзе і ўдалейшым давозіць цэглу? — Не!

У Хілімонах, Гарасімавічах і Сушачеве жывуць ткалі, якія, як кажуць, **маюць «залатыя» рукі. Хочуць наладзіць мастацкае** тканне дывано́ў.

Дуброўшчына славіцца сваімі садамі і добрай садавінай. У гэтым годзе ёсць яе так многа, што гаспадары кормяць ёю свінні. У вёсцы Кальна невыкарыстаным стаіць маянтковае гумно. Навакольныя мараць аб тым, каб адкрыць там майстэрню па перапрацоўцы садавіны. Такім чынам, людзі мелі-б працу, а дзяржава карысць.

Непадалёк ад Дубровы да вайны было 9 рыбных ставаў. Людзям давалі яны працу і рыбу крамам. Пасля вайны ставы запушчана. Карпы выглушылі гранатамі салдаты, ставы нішчацца. Знаходзілася многа ахвотных узяць гэтыя ставы ў арэнду і прывесці іх да парадку. Штогод атрымлівалася-б з іх па 10 тон карпа, а людзі мелі-бы працу.

Не хачу тут пісаць аб многіх рамесніцкіх майстэрнях, якія трэба было-б неадкладна адкрыць. Аказваецца, што ў Дуброве існуюць магчымасці частковай ліквідацыі беспрацоўя? Думаю, што так! Трэба толькі адважней і смялей дазваляць ініцыятыўным людзям ажыццяўляць іх задумы і праекты (хаця-б і прыватныя). А што там з кожным днём, з кожнай гадзінай мог-бы нараджацца капіталізм, то скажам — спакойна, галоўнае не хвалявацца, існуе-ж кантрольнавымяральная роля дзяржавы.

А цяпер справа забеспячэння Дуброўскага павета. У павеце налічваецца 18 Грамадскіх рад, 113 вёсак і 28 тысяч насельніцтва. Патрэбы такой колькасці насельніцтва забяспечвае тры ГС-ы і некалькі малых крамаў. У самай Дуброве налічваецца 5 нор, якія называюцца крамамі. З гэтых толькі адна прадуктовая. Папросту не хапае слоў, каб акрэсліць гэтыя пацурыч, цесныя, брудныя памяшканні. Працуе ў іх па некалькі чалавек. Два разы ў тыдзень у Дуброве адбываюцца кірмашы, на якія неаднаразова з'язджаецца па 3 тысячы чалавек, што толькі тады не дзеецца «у Дуброўскіх універмагах»!

Бліжэйшы чыгуначны прыпынак знаходзіцца **ад Дубровы ў 12 км.** Павет не перасякае ніякая чыгунка. Тавары давозіцца машынамі з ПЗГС — Саколка. МГД і ПСС у Дуброве невядомыя.

У мінулу зіму Дуброва на працягу 6 тыдняў была адрэзана ад свету. Снег засыпаў дарогі. Не даязджала сюды ніякая машына. Павісла пагроза голаду, не хапала хлеба, нафты. У курных вясковых хатах гарэла лучына. Мы-ж намераны будаваць атамную электрастанцыю, а што на Дуброўшчыне нейкі там селянін пасвеціць сабе лучынай, ну і што, у Варшаве-ж і так не відаць гэтага.

Некалькі разоў павятовыя ўлады нясмела прабавалі рабіць захады ў ваяводскіх ведамствах, каб паратавалі, каб палепшылі забяспячэнне, каб пабудавалі хоць адну добрую краму. Адказалі ім маўчаннем і адсутнасцю крэдытаў.

Я са свайго боку хачу нясмела прыпомніць ВЗГС-у ў Беластоку, што ў падпарадкаваных яму ГС-ах на працягу 3-х год накрадзена на 23 мільёны злоты, з якіх вернута дзяржаве толькі нязначныя сумы. А калі-б так гэтых зладзеяў прыцісnуць да сценкі, адабраць накрадзеныя грошы і хоць з поўмільёна, або мільён прызначыць на развіццё гандлю ў Дуброве?

Аб забеспячэнні вёсак няма што нават і ўспамінаць. За соллю ці нафтай гаспадары ходзяць за некалькі кіламетраў. Яшчэ горш з прамысловымі вырабамі. У гэтым годзе Дуброўскі павет атрымаў адзін манеж і... ніводнай малатарні ці якой іншай большай сельскагаспадарчай машыны. Пры гэтым хачу прыпомніць, што больш развіты Аўгустоўскі павет у гэтым годзе атрымаў 50 малатарняў.

Не хапае цэменту, цэглы, папы. Валяцца старыя хаткі, хлявы, гумны. Нельга купіць кавалак дошкі, хоць ужо шмат год сяляне мучачы сябе і коні вывозяць з лесу ў склады тысячы кубічных метраў сасновай і ельнай драўніны.

З літаратуры ведаю апісанні славутых карчомак і злачзейскіх прытонаў. Аднак «прыгожасць» Дуброўскага рэстарана цяжка апісаць пяром. Словы пара, бруд, агіднасць і іншыя **яшчэ за мала яркія. Тут не з'есці абеду** — шкада нерваў. П'янства, рыганне і цесната. А гэты «рэстаран» з'яўляецца адзіным атракцыёнам Дубровы. Прапаную, каб старшыня ПЗГС, якому падпарадкавана гэтае «памяшканне», з'еў там хоць адзін абед.

Колькі-ж гэта ў папярэднія гады наслухаліся і начыталіся красамоўных фраз на тэму аховы здароўя, безупыннага пашырання сеткі медпунктаў, колькасці лекараў у вясковых раёнах і г. д. Думаю, што ўсе гэтыя журналісты забылі аб існаванні Польшчы «Б», Беласточчыны і Дуброўскага павета.

У статыстычным штогодніку з 1956 г. паведамляецца, што на Беласточчыне працуе 318 лекараў і 128 зубных лекараў. З гэтага даволі значнага ліку ў Дуброўскім павеце працуе толькі адзін лекар, адзін зубны лекар і 3 фельчараў, а, прыпамінаю, што лік насельніцтва — 28 тыс. Медпункт у Дуброве знаходзіцца ва ўмовах у якіх цяжка сабе ўявіць пункт аховы здароўя. Гара, нахілены ў 60° усходы, па якіх ходзяць жанчыны хворыя, цесны пакойчык, без вады, у які зімой падае снег. Адзіны ў Дуброве лекар ужо некалькі год ходзіць на працу 4 кіламетры.

Нядаўна выказала жаданне працаваць у Дуброве 3-х лекараў. Умовы, скромныя — памяшканне. Нажаль былі вымушаны выехаць.

Побач медпункта прымаюць знахары, якія карыстаюцца большай папулярнасцю чым медпункт. Ну, а вынікі такіх прыёмаў вядомыя. У вёсках квітнее забабоннасць і знахарства, лечаць бабулі. Ёсць яшчэ хворыя людзі, якія не лечацца ад царскіх часоў. Летам панавала эпідэмія тыфу. Сотні дзяцей хварэла на паракніцу. Людзі моцным голасам просяць лекарскай апекі.

Нядаўна вёску Хварасцяны наведаў інспектар Аддзела асветы. Хтосьці пусціў байку, што гэта лекар. Прыйшла амаль палавіна вёскі, таму баляць зубы, іншаму баліць у грудзях, былі і з хворымі дзецямі. Цяжка мне апісаць, што робіцца ў галіне аховы здароўя ў Дуброўскім павеце. Няхай паедуць туды нашы дзеячы і паглядзяць. Сітуацыя дрэнная.

То, аб чым я дагэтуль гаварыў было ўсё для «цела», а што ёсць у Польшчы «Б» для душы? — А як-жа ёсць тут і «культура».

У Дуброве кіно на 150 месц, у якім два разы на тыдзень дэманструецца фільмы. Людзі не хочуць туды хадзіць, бо вузкаплёнкавы апарат такі «добры», што на экране мільгаюць плямы, а з гучнагаварыцеля чуваць балбытанне. Барацьба з ОЗК у мэце атрымання шырокаплёнкавага апарата не дае ніякіх вынікаў.

У Дуброве няма клуба, хаты-чытальні, ці іншага месца, дзе можна было-б правесці вольную хвіліну. Няма таксама радыёвузла. Чым займаюцца пасля працы, вечарамі, людзі? П'юць водку, гуляюць у карты, хуліганяць. Ці-ж можна гэтаму дзівавацца? Мусіць, многія з сярод нас рабілі-б тое самае.

У вёсках пануюць цішыня, нуда, забабон. Нядаўна да вёскі Канюшкі прыехала кінопераcоўка. Было гэта здарэнне, якога не было з вякоў. Нават старыкі і хворыя дзеці павылазілі з ложкаў і беглі паглядзець фільм. Няможна гэтаму дзівавацца. Многа яшчэ жыхароў Дуброўскага павета не бачылі кіно, а таксама і чыгункі. Дзеля развіцця спартыўнага жыцця прызначана Дуброве 1 камплект шахматаў, 2 камплеты шашак і дзве пары лыжаў. Конь з гэтага смяяўся-б.

Быў я ў вялікай колькасці вёсак Дуброўскага павета. Пакрытыя саломай курныя хаты. Гадамі не рамантаваныя, развальваюцца. Збожжа сяляне малоцяць цапамі. Вечарамі мелюць збожжа ў жорнах. Дзе-ж слаўная наша механізацыя? Дзе трактары, камбайны?. Не хачу я ізноў падаваць лікаў з статыстычнага штогадавіка. Яны мяне даводзяць да шаленства.

У Дуброўскім павеце 3 трактары, якія выкарыстоўваюцца не да апрацоўкі раллі, а як транспарт. Аб іншых машынах тут ніхто і не чуў.

Сяляне сеюць з плахты, жнуць сярпом і касой, мелюць у жарнах — вось нашыя дасягненні ў галіне сельскай гаспадаркі.

Заходзіў я да клуняў, з якіх даходзіў стукат цапоў. Гутарыў з сялянамі. Ківалі галовамі на сваю адвечную, сялянскую нядолю.

— Так, паночку, у нас усё, як раней. І ў рэчаіснасці, мала тут змянілася на працягу вякоў. Так было за панаванне каралёў, пасля цароў, санацыі і так ёсць нажаль цяпер у Народнай Польшчы.

Школа ў Хварасцянах валіцца. Цесная, курная буда. У печцы торф падпальваецца саломай. Нехапае дроў. Да поўдня ў школе поўна дыму, цяжка распазнаць сідзячыя ў класе дзеці. Падобныя школы бачыў я ў Сынкоўцах, Бутрымаўцах, Дубасні і Хілімонах. Як пражываюць там настаўнікі? Як узнімаюць свой навуковы ўзровень? Што робяць пасля працы?

У павеце няма ніводнай сярэдняй школы. 40 прац. настаўнікаў ня маюць поўных кваліфікацыяў да навучання ў школах. 60 прац. дзяцей не карыстаюць з 7 гадовай школы.

(Працяг на стар. 6)

© PDF: Kamunikat.org 2022 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2022

© PDF: Kamunikat.org 2022
© Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2022

Дзе прапалі кніжкі?...

15.X.56 г. ...Першага таргу не мінай.

Панядзелак — гэта ў Саколцы вялікае свята. Туды з'язджаюцца людзі ад Крынак, Янова, Кузніцы, Карыціна а нават ад самай Дубровы. Вядома — рынак.

Раптам доўгая чарга фурманак затрымалася. З аднаго воза жвава выскачыў пажылы чалавек і направіўся ў «Дом Кніжкі».

З-заду людзі пачалі крычаць чаго там стала затрымка. Але ён ужо вяртаўся.

— Ноoo — крыкнуў на каня, хаваючы за пазуху кніжку. Сядае на воз і ўсміхаючыся гаворыць:

— Першага таргу не мінай.

Вельмі зацікавіў мяне такі чалавек, якога першай пакупкай на рынку з'яўляецца кніжка, а асабліва беларуская кніжка.

Мой спадарожнік — жыхар Гуран ахвотна расказвае, што добра ведае беларускую мову, надта любіць чытаць, а што-ж можна рабіць на вёсцы ў доўгія асеннія і зімовыя вечары...

— Тады, як толькі ўбачу дзе-небудзь беларускую кніжку — кажа — дык зараз яе мушу купіць.

— А ў вашай вясковай бібліятэцы няма беларускіх кніжак? — пытаюся са здзіўленнем ведаючы, што Павятовы Аддзел культуры ў Саколцы яшчэ ў канцы ліпеня закупіў каля 700 беларускіх кніжак для вясковых бібліятэк.

— Ані аднае — адказвае ўпэўнена.

Развітаўся я са сваім знаёмым і абяцаючы наведаць Гураны накіраваўся ў Павятовую бібліятэку.

15.X.56 г. Кніжкі высланы...

— Мілыя мае — кажа Марыя Булкоўская, загадчыца бібліятэкі — я-ж іх ужо даўно выслала ў раён. Калі? А вось зараз-жа як толькі іх атрымала. Дзесьці так на пачатку жніўня...

— А дзе Вы іх выслалі — пытаю далей.

— Зараз я вам дам пералік... — Булкоўская адчыняе адну шуфляду, другую, перакідае розныя папкі для папер... — Дзе гэта я магла палажыць? — пытае сама сябе з усхваляваннем.

То ўжо не глядзіце — кажу — шкада часу, але можа так прыпомніце сабе, дзе вы іх выслалі.

— Чаму-ж не! Вось зараз, зараз... у Гураны выслала — гэта раз і ліша на картачцы дробным жаночым почыркам. У Бабікі — гэта будзе два, Шудзялова тры, Сідра і Залессе — гэта пяць, а Кузніца — шэсць. Вось маеце ўсе мясцовасці.

Як хочаце — дык можаце самі там паехаць і пераканацца — гаворыць такім упэўненым тонам, што не можна, не паверыць гэтай мілай жанчыне.

І была-б гісторыя закончана каб не... каб у чалавека не было трохі недаверлівасці.

16.X.56 г. — Кніжак няма...

Грамадская бібліятэка ў Шудзялове належыць да выдатнейшых культустаноў. У 15-ці вясковых пунктах налічваецца 1.018 чытачоў, пераважна беларусаў. Нажаль няма там ані адной беларускай кніжкі.

А дзе тыя кніжкі, што атрымалі з Саколкі?

— Дык іх мы ніколі не бачылі...

Чуў, што мелі нам прысланы якіясьці кніжкі, але на перасылку не маюць грошай — сказаў загадчык бібліятэкі

«Вось — думаю сабе, — хітрая справа — ёсць грошы на кароўку — а няма на... вяроўку...»

А нават і ў такім выпадку, ці-ж гэтыя людзі, якія так часта бываюць у Саколцы не маглі-б самі забраць кніжкі з Павятовай бібліятэкі?

Штосьці тут не ясна. Паедзем зноў у Саколку.

17.X.56 г. Цяпер прапала... загадчыца бібліятэкі.

— Толькі што тут была — сказалі ў Павятовай бібліятэцы.

Зараз, зараз будзе — адказалі зноў, як мы зайшлі ў другі раз.

— Шукаем яе па ўсім горадзе — гаварылі нам, калі мы звярталіся што раз і дапытываліся пра загадчыцу.

Саколка — горад невялікі, аднак цяжка было «Яе» знайсці нават пры помачы ўсіх мажлівых сродкаў.

Ну што-ж — думаем прапаў чалавек, як камень у воду... Ці без следу? Не — не думайце так дрэнна. Адзін след — гэта справаздача з разасланых беларускіх кніжак, якую яна прыслала два месяцы таму назад у Аддзел культуры. І на гэтай падставе склаў справаздачу загадчык Аддзела культуры на пасяджэнні Прэзыдыума ПРН.

18.X.56 г. Кніжкі знайшліся...

Праз адзін дзень давялося нам зноў быць у Шудзялове. Выпадкова спаткалі там загадчыка грамадскай бібліятэкі.

Падбягае ён да нас і кажа: — Ведаеце што — кніжкі знайшліся. Я, так сказаць, я... пра іх забыўся.

— А ці вы маглі-б сказаць нам дакладна, калі вы іх атрымалі. Бо мы і так спраўдзім гэта ў вас на пошце...

Доўга круціўся і бянтэжыўся, але ўрэшце, як кажуць «прыпёрты да сцяны», прызнаўся:

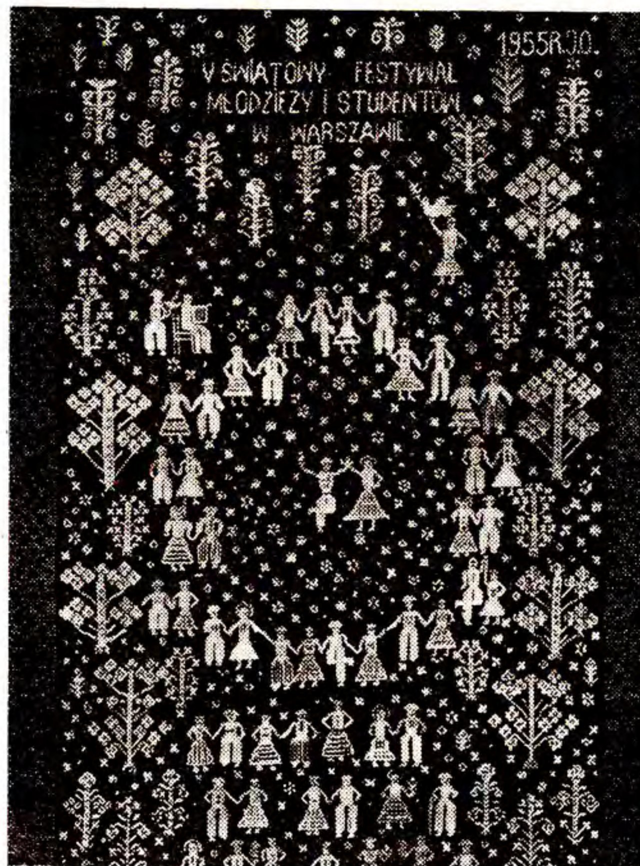
— Я... я іх сёння атрымаў — і паказвае паштовы квіток. А загадчыца Павятовай бібліятэкі прасіла каб я якасьці «заладзіў», калі хто будзе пра іх пытацца.

19.X.56 г. Каментарыяў не трэба...

Вось цяпер усё нам стала ясна. ...Але нікому з нас не прыйшло на думку пашукаць Булкоўскай на пошце. Яна-ж тады бедна, адна цэлы дзень цягала кніжкі да перасылкі.

Памаглі-б ёй і ўсё было-б у парадку.

І. ВЕРАС.

Мастацкі дыван — ткала Алімпія Ярашэвіч з Янова, пав. Саколка.

ЛЕТНЯЯ НОЧ

— Вунь маладзік прысеў на горку...
— Ну дык і што?..
— Глядзі, глядзі, упала зорка!
— Ну дык і што?

— Гавораць людзі ў гэты вечар
Хтось скончыў жыць...
— Не, гэта зорка на сустрэчу
Мабыць спяшыць.

— Здаецца, хтось на ганак вышаў,
Сюды ідзе.
— Ой, ну шапчы ты крышку цішай,
Цалуй радзей.

— Ды то пайшоў дамоў каханы
Тваёй сястры.
— Ідзі і ты, бо ўжо не рана,
Бо ўжо-ж за тры.

— А вечар... Ну які прыгожы
Па-над сялом...
— Ты што, сляпым зрабіўся можа? —
Днець пачало!..

ІВАН СІПАКОУ
Мінск

З конкурсу збіральнікаў народнай творчасці

ЛЕГЕНДА

Недалёка вёскі Новае Беразова знаходзіцца невялічкая горка, на якой зараз расце малады густы лес. Навокал гэтай горкі знаходзяцца пясчаныя палі гаспадароў. Дзялянкі некаторых гаспадароў праходзяць праз гэту горку і гаспадары нездаволены тым, таму, што не могуць пасеяць там ні грэчкі, ні жыта.

Раней, як гавораць, за памяці іх дзядоў, гэтай горкі не было. На гэтым месцы стаяла вельмі прыгожая і багатая царква. Прыходзілі сюды людзі з суседніх, а нават з далёкіх вёсак. Яна не была звычайнай. У гэтай царкве часам былі цуды і дзеля таго, калі прыдзе вялікае свята, то збярэцца столькі народу, што поўная царква, а нават вакол царквы. А папы выходзяць благаславіць народ...

Аднойчы было так. Адзін чалавек вельмі доўга хварэў і быў ужо пры смерці. Людзі яго прывезлі да царквы, дзе папы яго аздаравілі.

Так ішла слава аб цудзе — царкве. Людзі прыносілі сюды багатыя дары і складалі іх на царкву. Не падабалася гэта адным зладзеям, якія рашылі дабрацца да царквы і забраць усё багацце.

Аднойчы па вялікім святцы, калі людзі прынеслі многа дараў да царквы, зладзеі рашылі абакрасьці царкву менавіта ў тую ноч. Было іх трое. Яны былі вядомымі на ўсю аколіцу. Ноччу ўзялі жалезны лом, каб аглушыць стоража і пайшлі. Ціхенька падкраліся да царквы, аглушылі стоража, узялі ключы і ўвайшлі ў сярэдзіну. Пачалі яны браць святыя чашы з золата і другія вельмі каштоўныя рэчы. Калі пачалі выходзіць з царквы ў той момант царква правалілася і яны разам з ёю Потым на месцы царквы паўстала горка.

Людзі казалі, калі пойдзеш туды ноччу, то чуваць, як зладзеі енчаць. Але я таго не чуў, хоць хадзіў некалькі разоў паслухаць.

М. ГРЫГАРУК
Бельск, вул. Навоткі

БАЛЕСЛАУ МАНКЕВІЧ

Гутаркі аб мове

(Гутарка 5)

Цяпер мы пераходзім да марфалогіі. Прыпомнім, што марфалогія займаецца вывучэннем будовы слоў і іх граматычнымі зменамі.

АСНОВА І КАНЧАТАК.

Шмат слоў, апынуўшыся ў сказе, змяняецца. Мы гэта паназіраем на прыкладах. Разглядзіце наступныя сказы:

У садзе расце *груша*. Ля *грушы* стаіць лаўка. Дзеці селі пад *грушай*.

Зменная частка слова называецца канчаткам. У нашым прыкладзе мы маем тры канчаткі: *-а, -ы, -ай*.

Канчаткі паказваюць на сувязь слова з другімі словамі.

Тая частка слова якая не падлягае змяненню называецца асновай. Так, у прыведзеным прыкладзе, асновай з'яўляецца *груш-*.

Аснова заключае ў сабе галоўнае значэнне слова.

У некаторых формах зменных слоў няма канчаткаў: *агарод, плот, слуп*. Гэта словы з так званай чыстай асновай.

КОРАНЬ, СУФІКС, ПРЫСТАУКА.

Ёсць многа слоў блізкіх па значэнню і па гучанню. Калі мы ўважліва прыгледзімся да такіх слоў, то мы ў іх знойдзем агульную непадзельную частку. Напрыклад, у словах: *воз, возік, возчык* — такой агульнай часткай з'яўляецца *воз*.

Такая агульная частка некалькіх слоў называецца *коранем*.

Возьмем яшчэ адзін прыклад: *лёт, палёт, пералёт, лётчык*. У нас тут ёсць часткі слоў, якія стаяць перад коранем *лёт*, і часткі, якія стаяць пасля яго.

Пры дапамозе гэтых частак утвараюцца словы з новым значэннем.

Частка слова, якая стаіць перад коранем, называецца *прыстаўкай*.

У прыведзеных прыкладах прыстаўкамі з'яўляюцца *па-, пера- (палёт, пералёт)*.

Частка слова, якая стаіць пасля кораня, называецца *суфіксам*.

У разгледжаных намі прыкладах суфіксамі былі *-ік, чык (возік, лётчык)*.

Беларуская мова вельмі багата прыстаўкамі і суфіксамі. Гэта дае магчымасць утвараць вялікую колькасць новых слоў.

Калі аснова слова супадае з коранем, то такое слова называецца невытворным, або карэнным: *дом, сад, лес*.

Словы, якія ўтвараюцца пры дапамозе прыставак і суфіксаў, называюцца вытворнымі: *вы-хад, за-хад, пера-ход-н-ы*.

Некаторыя словы маюць па два корані: *вад-а-воз, пар-а-воз*.

ПРЫСТАУНЫЯ ГУКІ.

Паяўленне ў некаторых выпадках прыстаўных гукаў — гэта характэрная рыса беларускай мовы.

У беларускіх словах перад галоснымі *о, у*, калі яны стаяць пад націскам у пачатку і ў сярэдзіне слова, пішацца прыстаўное *в*: *вока, вокны, вугаль, вусы, навука, павук*.

Калі *о* пераходзіць у *а* пры змене націску, то перад ім прыстаўное *в* не пішацца: *вокны — акно, восень — асенні*. Але ў слове *вока* прыстаўное *в* захоўваецца ва ўсіх яго формах: *вочы, вачэй, вачамі, аб вачах*.

У словах іншамоўнага паходжання, імёнах, прозвішчах і геаграфічных назвах прыстаўное *в* не пішацца: *орган, урна, Орша, Украіна, Омск*.

У наступных і падобных да іх словах пішацца прыстаўное *г*: *гэты, гэтая, гэтае, гэтакі, гэны, гэй*.

(Працяг будзе).

© PDF: Kamunikat.org 2022
© Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2022

© PDF: Kamunikat.org 2022 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2022

„Ідэ Володімэр на Ятвягы"

Такімі словамі ў 983 годзе старэйшы «Кіеўскі Летапіс» запісаў аб ваенным паходзе кіеўскага князя Уладзіміра Вялікага супроць ятвягскіх плямён.

Ятвягі займалі вялікія абшары на поўнач ад рэк Нарвы і Супраслі (г. зн. поўночныя раёны цяперашняга Беластоцкага ваяводства). Аднак з гэтага летапісу цяжка зрабіць які - небудзь больш канкрэтны вывад адносна таго, ці быў гэта першы паход князя Уладзіміра на Падляша. Трэба аднак меркаваць, што быў гэта рэваншысцкі паход мэтай якога з'ўлялася ўжо не перамога над ворагамі, не поўны яго разгром, а імкненне прымусіць ятвягаў спыніць, хоць на пэўны час, грабежніцкія напады на Русь.

Гэты паход не даў Уладзіміру належных вынікаў. Не лёгка было пакарыць ятвягскія плямёны. Адступалі яны як заўсёды ўглыб сваіх векавых, непраходных пушчаў і безупынна трывожылі праціўніка. Арганізоўвалі шматлікія малыя напады і разбівалі транспарты харчоў. У выніку таго стомлены і галодны праціўнік быў вымушан адступіць.

Новыя рабаўніцкія паходы ішлі след у след за ворагам, на яго тэрыторыю. Так закончваліся ўсе ваенныя паходы Уладзіміра на ятвягаў.

Таксама няўдачна закончыўся паход яго сына і наследніка Яраслава званага Мудрым, як і яго наследнікаў на працягу ўсіх трох стагоддзяў. Даволі сказаць, што праславутая рускач хроніка, з XIII стагоддзя, званая валынскім летапісам успамінае пра ятвягаў больш чым сто разоў!

Аднак след ваенных паходаў рускіх князёў ча Ятвягію застаўся на гэтых землях аж па сённяшні дзень. Услед за ўзброенымі атрадамі князёў ішоў на поўнач рускі асаднік, нястомна карчаваў дрымучую пушчу, будаваў новыя сядзібы і грады. Асадніцкі рух падтрымлівалі князі. Яны глядзелі на яго не як на загароду, якой неабходна забяспечыць ад нападаў ятвягскіх плямён. Пасля таго, як не ўдалося перамагчы і пакарыць ятвягаў сілай зброяй у руках, князі намагаліся зрабіць гэта шляхам асадніцтва. У абарону асаднікаў і поўночных межаў Русі, па загаду князёў, пабудавана крэпасці ў якіх знаходзіліся ў баявой гатоўнасці атрады воінаў.

І вось ужо ў летапісах з 1022 года сустракаем нататкі аб Брэсце над Бугам з 1142 г. аб Драгічыне, з 1240 г. аб Мельніку з 1253 г. аб Бельску, з 1253 г., аб Каменцы. Гэтыя даты не з'ўляюцца аднак датамі заснавання вышэй памянутых гарадоў.

Існуе-ж яшчэ традыцыя, што не толькі Брэст, але і Драгічын быў пабудаваны Яраславам Мудрым. Пры гэтым успамінаецца 1038 год., як дату заснавання гэтых гарадоў.

Сярод гарадоў Падляша асабліва важнае стратэгічнае значэнне меў Драгічын. Тут збіраліся і канцэнтраваліся, і адгэтуль ішлі ў паход на ятвягаў узброеныя атрады рускіх князёў. Таму трэба меркаваць, што ў Драгічыне заўсёды знаходзіўся моцны вайсковы атрад і вялікія харчавыя і зброевыя магазіны.

Развіваўся тут гандаль не толькі з мяжуючым Мазоўшам але і з Літвою, і ваяўнічай Ятвягіяй. Руская ваенныя здабычы сведчаць аб ятвягах не толькі як аб праціўніках на полі бою, не толькі як аб прагных грабежніках, але і аб іх гандлёвых узаемаадносінах. Кунігасы і ятвягскія гандляры часта прыбывалі на Русь, галоўным чынам, на кірмашы Драгічына і Брэста. Прывозілі з сабой шкуркі баброў, куніц, шкуры ваўкоў, мядзведзяў, прывозілі воск, мёд і іншыя тавары. Узамен за гэта вывозілі зброю, жалезныя прылады, аздобы, а нават і харчы, бо Ятвягію часта наведвалі стыхійныя бедствы, голад.

У валынскім летапісе гаворыцца, як аднойчы прадстаўнікі Ятвягіі закупілі ў Брэсце вялікую колькасць збожжа і пагрузіўшы яго на лодкі, былі намераны перавезці па рацэ Буг, Нарве і Бебжы. Аднак збожжа не дастаўлена да свайго месца прызначэння. У акаліцах Пултуска транспарт быў захоплены і абрабаваны.

Аднак найчасцей за ўсё ў летапісе сустракаецца нататкі аб баях, якія рускія князі ў саюзе з мазавецкімі князямі часта вялі супроць ятвягаў. Асабліва добрасуседскія суадносіны з Польшчай утрымліваў князь Усевалад Алегавіч, які з'ўляўся цесцем князя Уладыслава II, — сына Балеслава Крываустага. Усевалад пашырыў межы свайго княства на Падляша і па-за Візну. Таксама дружалюбныя суадносіны утрымліваў брэсцкіа - валынскі князь Васілько з Канрадам Мазавецкім.

Зімою 1246 г. яны разам сарганізавалі ваенны паход супраць ятвягаў. Аднак дайшлі толькі да Нурца. Далей рухацца было немагчыма, бо на сваім шляху сустрэлі вялікія снегавыя заносы, гурбы. Былі вымушаны вярнуцца. На працягу ўсяго панавання Канрада Мазавецкага існавалі дружалюбныя суадносіны з Руссю. Таму нічога дзіўнага, што як паведамляе валынскі летапісец, смерць Канрада Мазавецкага ў 1247 г. аплаквалі рускія князі Даніла і Васілько.

Набліжаўся аднак канец існавання вольных ятвягскіх плямён. Да іх межаў падступаў драпежніцкі крыжацкі ордэн. Каб не дапусціць да заняцця Ятвягіі грознымі крыжакамі, што пагражала-б поўночным межам Русі, праславуты кіеўскі князь Даніла Рамановіч пастанавіў заваяваць Ятвягію. У саюзе са сваім братам луцкім і пінскім князем Мсціславам, у 1251 г. рушыў у паход супраць ятвягскіх плямён. У выніку гэтага паходу ўзмацніў сваю ўладу ў Ваўкавыску і заняў Гродна.

Аднак у бітве над рэчкай Ясёлдай быў разгромлен аб'еднанымі сіламі Ятвягіі, Літвы і Жмудзі. Аднака-ж Даніла не расчараваўся гэтай няўдачай. Уступіўшы ў саюз з другімі рускімі князямі, у 1253 г. у Драгічыне каранаваўся на караля ўсяе Русі і пачаў арганізаваць новы паход супраць ятвягаў.

Зайшоў далёка за Райгруд, здабыў і спаліў «Дом Стэкінта» (відавочна рэзідэнцыю нейкага ятвягскага князя), але быў вымушан адступіць. Пераходзячы ў аколіцы Візны раку Нарву вярнуўся назад.

Таксама не даў належных вынікаў і трэці вялікі паход Данілы супраць ятвягаў, які адбыўся ў 1255 г. Гэты паход супраць ятвягаў быў ужо апошнім. Пераможаны татарамі Даніла пакінуў сваю краіну, а яго сын Леў па загаду татарскага хана быў вымушан разбураць свае крэпасці.

Штогод пачалі адбывацца ўзброеныя паходы крыжакаў на ятвягаў. На працягу 1274—1283 г. уся Ятвягія была заменена ў пустыню. Саюзнік Русі, апошні ятвягскі князь Скоманд не стрымаў крыжацкага націску.

Рэшткі ятвягаў схаваліся ў лясах Літвы і Русі, дзе яшчэ часта сустракаецца назвы аселішч, якія сведчаць аб тым, што некалі знаходзіліся тут астанкі ваяўнічага народа.

ЯКУБ АНТАНЮК

ПОЛЬШЧА „Б"

(Працяг са стар. 4).

Год таму назад прыехалі арганізаваць павет І-шы сакратар КП ПЗПР Сайнота і старшыня Павятовай рады — Тарасюк. Пазнаёміліся з паветам, паківалі галавамі, а пасля на розных пасяджэннях і пленумах у Беластоку пачалі біць у мур абякавасці і жадаць дапамогі. Нажаль без ніякіх вынікаў. Селі аднойчы вечарам і напісалі ліст у ЦК. Ліст быў доўгі. Было ў ім многа фактаў. Нажаль загінуў ён у атхлані бюракратыі. Адзіным яго вынікам было пакліканне тав. Сайноты перад аблічча бышага сакратара КВ ПЗПР — Яблонскага.

— Што вы думаеце, Дуброва гэта ўсё? — прывітаў Яблонскі Сайноту. Для нас важнейшыя Новая Гута, Тыхы, Жэрань, а вы тут з Дубровай лезеце ў вочы ЦК. Вось з вас дзеяч, сакратар КП, а рэальна на нашу рэчаіснасць глядзець не ўмееце.

Гэты факт не патрабуе каментарыяў. Ведаю аб тым, што наша гаспадарка, дзякуючы «мудрай» палітыцы ў некаторых галінах, зайшла ў сляпы завулак. Ведаю, што ў дзяржаўнай казне няма за многа грошай, таму што многа мільярдаў выкінулі проста ў балота. Аднак мне ведаецца, што калі хапіла Міністэрству сельскай гаспадаркі на пабудаванне калонаў за 8 мільёнаў злотых і 2 фантанаў перад сваім гмахам, па 3 мільёны кожная, то павінна хапіць на гаспадарчае развіццё Дуброўскага павета.

Хопіць фальшу і гавярэння няпраўды. Даволі наслухаліся мы аб нашых вялікіх кроках у напрамку социялізма, аб нашых дасягненнях, аб нашым 5 месцы ў Еўропе. Можа гэта і праўда, аднак большасць з гэтага добры матэрыял для казак. А можа па гэтых размоклых, гліністых шляхах Беласточчыны цяжэй крочыць социялізму?

Цяжка апісаць ўсё зло, якое я бачыў у Дуброве. Там, у многіх галінах жыцця яшчэ сярэднявякоўе (цэп, серп, жорны, лучына).

Хочацца на заканчэнне крыкнуць на ўвесь голас — ВАРШАВА, КАЛІ ГЭТА УСЕ АДМЕНІЦЦА?!!!

А. ОМІЛЬЯНОВІЧ

Справа стаяць: камандзір партызанскай групы — Мядзенцаў, начальнік штаба Хадзееў, камандзір групы — Касаўчэнко, камандзір атрада — Апанасевіч.
Унізе пасярэдзіне сярод двох невядомых партызанаў — Сцяпан Койла з Дубіч.

А. ОМІЛЬЯНОВІЧ (5)

Разам з намі ў Белавежскую пушчу ішлі партызанскія групы імя Кірава, Суворава і Кутузава. Усіх вярталася тады нас 150 чалавек. Быў верасень 1943 года. Добрае ўзбраенне і жаданне змагацца стварала ў групе прыўзняты настрой. На нашым маршруце знаходзілася пружанская шаса. Немцы, ці то ведалі, што мы будзем вяртацца, ці гэта выпадкова, сарганізавалі на гэтым шасэ засаду.

Перадавы атрад паведаміў нас, што па шасэ едзе паволі на веласіпедах трох немцаў. За імі назіралі мы з зараснікоў. Загад быў кароткі — палажыць ды ўсё. Так і зрабілі. Некалькі партызанаў падпаўзло да шасэ і серыяй з ППШ-а палажылі гітлераўцаў. Тады расшалелася сапраўднае пекла. Схаваныя ў кустах значныя нямецкія сілы адкрылі на нас жудасны агонь. Нашы камандзіры. Васіль Пятровіч і Ігар, хутка аддавалі загады. Атрад адказаў агнём. Мы прыціснулі гітлераўцаў да зямлі. Лес тысячным рэхам паўтараў ляск аўтаматычнай зброі і выбухі гранат. На галовы падалі зрэзаныя кулямі шышкі і галінкі. Нашая пазіцыя аказалася лепшай чым немцаў. Не маглі яны нам нічога зрабіць. Бой працягваўся дзве гадзіны. Іх атакі зачамліваліся аб нашае супраціўленне.

Гітлераўцам набліжаліся падмацаванні. Трэба было адступаць назад, вяртацца ў атрад імя Калініна. Сувязныя пасля паведамілі нас, што было забітых 20 фашыстаў і 18 параненых. Нашы страты — адзін ранены. Было гэта нашае першае баявое хрышчэнне, першы бой і перамога над фашыстамі.

Разведка паведаміла, што немцы занялі ўсе большыя шляхі і многія лясныя прасекі. Сцяпан Сцяпанавіч падзяліў нас на малыя групы, якія пераважна ноччу пракрадаліся ў Белавежскую пушчу. Усе групы перайшлі шчасліва.

Цяпер нашай галоўнай задачай з'ўлялася назапасіць як найбольш зброі, а асабліва артылерыйскіх снарадаў, якія мы выкарыстоўвалі да вырабу мін. Важным з'ўлялася таксама агітаванне насельніцтва, каб не выязджала на работы ў Нямеччыну і распаўсюджванне лістовак, паведамленняў адносна сітуацыі на фронце.

Калі мы вярнуліся, неадкладна адведалі свае сем'і. Аднак вынікі гэтых адведак аказаліся пасля трагічнымі. Нямецкія шпікі заўважылі нас і паведамілі гестапа, што нас «не забрала банда», што мы партызанім. Усе нашыя сем'і арыштавана і вывезена ў Бельск-Падляскі.

— Сядзелі мы — кажа Кацярына Саевіч — у Бельску, у турме пры вул. Галавескай. Фашысты здзекаваліся над намі, пыталі дзе нашыя мужы, хто мае з партызанамі сувязь. Мы адказвалі адно: — «Мужоў забрала банда». Пасля двух месяцаў пакут звольнілі нас з турмы.

— Як толькі мы вярнуліся ў Белавежскую пушчу — дадае Койла — я ўзяў сваю жонку ў партызанскі атрад. З таго часу разам білі немцаў, хадзілі ў разведку, разам перажывалі ўсе цяжкасці і нявыгады партызанскага жыцця. Юрчук таксама ўзяў сваю жонку ў пушчу і яна была ў партызанскім атрадзе.

— Разведка і сувязныя пастаянна паведамлялі нас — расказваў далей Юрчук — дзе знаходзіцца зброя, дзе ёсць артылерыйскія снарады. Аднойчы я, Сцяпан Койла, Сашка Мядзянцоў і Сяргей, пайшлі ў Чыжы за зброяй. Хаваў яе там адзін гаспадар. Выйшлі ноччу, у дзень мы пабывалі ў Сцяпана Назарука. На другі дзень вечарам былі ў Чыжах. Койла застаўся на дарозе а мы ўвайшлі ў адну з хат. Раптам чуем крык Койлы — «Стой! Рукі ўгору!» Выбеглі мы на дарогу. Ля плота з паднятымі рукамі стаяў нямецкі жандар. Аказалася, што быў гэта адзін са шпікоў з Чыжоў, які паступіў на службу да гітлераўцаў. Адабралі ў яго дакументы і зазенне. Сашка Мядзянцоў прыкончыў яго з пісталета.

(Працяг будзе)

© PDF: Kamunikat.org 2022 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2022

© PDF: Kamunikat.org 2022
© Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2022

Аб справах нацыянальных меншасцей у Польшчы

27.XI. г. г. у Галоўным Праўленні Аб'еднання польскіх журналістаў у Варшаве адбылося спатканне: украінскіх, беларускіх, нямецкіх, яўрэйскіх і польскіх журналістаў з прадстаўнікамі Міністэрства ўнутраных спраў Польскай Народнай Рэспублікі.

Гаворачы аб справах палітыкі да нацыянальных меншасцей тав. Шнэк, нам. міністра унутраных спраў, сказаў, што гэтая палітыка на працягу 12 год існавання Народнай Польшчы не заўсёды была добрая, што зроблена шмат памылак і сёння трэба гэтыя памылкі выправіць.

Прадстаўнік беларускага часопіса «Ніва» расказаў аб жыцці беларусаў у Польшчы. «У межах Народнай Польшчы — сказаў тав. Баравік — пражывае шмат беларусаў. Толькі на Беласточчыне 1/3 тэрыторыі займае беларускае насельніцтва, якое дружна з палякамі хоча будаваць соцыялістычную Польшчу.

Але сёння знаходзяцца шавіністы, якія хочуць гэтую дружбу парваць, хочуць пароzніць палякаў з беларусамі. Беларусы гэтага не хочуць і таму просяць Урад ПРН каб узяўся за гэтую справу».

Сакратар украінскага «Нашэго слова» дамагаўся вырашэння праблемы украінскіх перасяленцаў. Ён таксама даваў прыклады шавінізма, які спатыкаецца сярод польскага насельніцтва.

Прадстаўнікі нямецкага і яўрэйскага друку дамагаліся роўнапраўя. Не можа існаваць такі факт, як дагэтуль — гавораць нямецкія журналісты, — што немцы пражываючыя ў Польшчы не маюць пашпартаў і прыналежнасці да дзяржавы. Таму шмат немцаў не хоча жыць у Польшчы і выязджае ў Нямеччыну. Таксама і аўтахтоны не чуюцца грамадзянамі Народнай Польшчы і шмат іх хоча выехаць у Нямеччыну. Таму аўтахтоны дамагаюцца не толькі роўнапраўя але і выпраўлення крыўды.

Спрэчкі падсумаваў тав. Шнэк. Сказаў ён, што праблемы нацыянальных меншасцей не вырашыць сёння само Міністэрства ўнутраных спраў. Рэалізацыя палітыкі нацыянальных меншасцей вымагае супрацоўніцтва ўсёй грамадскасці, усіх міністэрстваў. Гэтай справай павінен штодзённа займацца польскі друк.

М. б.

„Парама" — гэта значыць помач

У Беластоцкім ваяводстве апрача палякаў, беларусаў, украінцаў і татараў, пражывае шмат літоўцаў.

У цэлай Польшчы налічваецца іх каля 20.000, якія ўжо цяпер прызнаюцца да сваe нацыянальнасці. Аднак ведама, што іх находзіцца шмат больш.

У Сувальскім і Сэйнэнскім паветах маюць яны 25 школ, у гэтым ліку 6 школ з літоўскай мовай навучання і адну сярэднюю школу.

Таксама шырока развіцітае і культурнае жыццё літоўцаў. Паўстаюць літоўскія народныя хоры і танцавальныя кружкі.

Вялікай, напрыклад папулярнасцю цешацца хоры з Пунска, Крэйвян, Відугераў і Вайшолішкаў. Добру работу вядзе таксама Паватовы Дом культуры ў Пунску.

Дзеля лепшай арганізацыі культурнай працы сярод літоўцаў, 29 лістапада г. г. паўстала ў Пунску Літоўскае грамадска - культурнае таварыства, якое будзе выдаваць свой штотыднёвік «Парама» (па літоўску — помач).

Братняму Таварыству і братняй газеце «Парама» ад шчырага сэрца жадаем як найбольш дасягненняў у напрамку далейшага росквіту літоўскай народнай культуры ў Польшчы. Глыбока верым, што «Парама» будзе сапраўднай помачу ў гэтай вялікай справе.

Linkime geriausio pasisekimo!

І. РЫБІНСКІ

Не туды дарога

Часта здараецца так, што калі чалавек някепска падхмеліцца, дык тады гаворыць і робіць тое, аб чым раней думаў.

Так сама было і са Станіславам Тыцам з вёскі Дзятковічы (Семятыцкі павет). Ён вельмі ненавідзеў беларусаў і чакаў неспакойнага часу каб ажыццявіць свае намеры.

Ён не мог згадзіцца з тым, што па-суседску з ім жывуць «кацапы».

Аднойчы Станіслаў Тыц напіўся гарэлкі, узяў ружжо ды пайшоў палохаць беларусаў, менавіта Васіля і Філафіла Горскіх.

— Нажаль ён зусім забыўся, што ў Дзятковічах ёсць міліцыя, што яна можа спыніць яго шавіністычныя выбрыкі.

Прыпомніў пра гэта толькі тады, калі міліцыя прымусіла яго зайсці на пастарунак і «адпачыць».

М. Х.

Адказ на анкету

„Сам вырашыш аб сваім часопісе"

У сувязі з анкетай змешчанай у «Ніве» дазваляю сабе выказаць некалькі думак аб часопісе. Падпісчыкам «Нівы», з'яўляюся з дня яе нараджэння. Даволі многа было ў часопісе вартасных, прыгожа напісаных артыкулаў — аўтары якіх заслугоўваюць пашаны.

Калі беларусы хочуць утрымацца ў Польшчы як нацыя, не апалячыцца, для гэтага трэба мець нейкі куток у Беласточчыне, як абшар моўнай беларускай аўтаноміі, з беларускай мовай на ўстановах, з вышэйшай школаю (універсітэт) і сваёй радыёстанцыяй.

Пры тым трэба выпрацоўваць нейкую сваю, беларускую лінію, адносна нашай гісторыі, геаграфіі, будучыні народа і г. д. Вучыць трэба наш народ кахаць сваю мову, будзіць амбіцыі, паклацці канец антынацыянальнай блытаніне ў царкве і касцёле, школе і іншых установах.

Толькі пасля некаторай згуртаванасці, дынамікі нацыі — прыйдзе час накіраваць яе думку на братэрскае сужыццё з польскім народам і гэта якраз будзе карысным для нашага і польскага народаў — сёння-ж гэткія выказванні часта будзяць сярод палякаў толькі смех.

Я не гавару тут аб кіраўнічых асобах, не — вось проста аб польскай інтэлігенцыі. Я моцна ўпэўнены, што кіруючыя людзі Польскай Рэспублікі — гэта самыя разумныя людзі, і дзеля гэтага веру, што яны беларусам памогуць.

Адносна «Нівы» — на маю думку, ужо прыйшоў час каб яна выходзіла 2 або 3 разы ў тыдзень — хіба што адпаведна пабольшыцца яе аб'ём. Добра-б было каб да друкаваных вершаў, ці другіх форм паэзіі, дадаваць звесткі, аб іх аўтарах — гэта стварыла-б нейкую ўпэўненасць, што нашы людзі жывыя, сённяшнія людзі маюць такія вялікія здольнасці, можна-б паказаць канкрэтна хто і дзе такі ёсць — і гэта дало-б нацыянальную гордасць.

Абавязкова аднак павінна быць асобная ўкладка паэзіі і наогул — мастацтва.

Хацелася-б каб «Ніва» падняла ініцыятыву, напрыклад, пра запытанне, анкету ці другую форму — увесці некаторыя змены ў беларускую мову (літаратурную), каб яе наблізіць да мовы сапраўды беларускай жывой, народнай — хай у некаторых адносінах і менш падобнай да суседніх. Тое самае адносна правапісу.

Жадаю «Ніве» найвялікшых поспехаў, а рэдакцыі многа сіл і здароўя да пачэснай працы на карысць нашага народа.

А. ХАРКЕВІЧ
Новае Ворава, пав. Шчэцінэк.

Чаму К. Осмольскі не выконвае абавязкаў?

Давялося мне бачыць такую даведку Прэзідыума ГРН у Гарнове (Семятыцкі павет), якой змест вельмі мяне зацікавіў.

Даведка мае дзве пячаткі і подпіс сакратара Прэзідыума. У ёй напісана: «Прэзідыум ГРН у Гарчове сцвярджае, што гр. Осмольскі Канстанты, сын Яна мае 5.392 квадратных метраў зямлі».

Справа ў тым, што ён 12 год не плаціць за яе палатку, ды і плаціць ня будзе.

— Чаму, — запытаўся я ў жыхароў Гарнова.

— Таму, адказалі яны — што ён 15 год таму назад памёр, а Прэзідыум ГРН не дае яму спакою нават пасля смерці.

М. Х.

Навука і тэхніка ў службе чалавека

У Аддзеле хуткай дапамогі ў Беластоку зазваніў тэлефон.

— 555?

— Так.

— Гаворыць Элк. Хвораму неабходна зрабіць складаную аперацыю. Хутка прышліце самалёт.

Доктар з'явіўся як «з неба».

І ўжо праз 45 мінут хворы быў на аэрадроме ў Беластоку, дзе чакала яго ўжо карэтка хуткай дапамогі.

Зараз будзе праведзена аперацыя.

Нашыя два санітарныя самалёты адбылі ўжо больш 700 палётаў з хворымі.

Як гэта добра, што калі самалёт убачым на небе — тады цешымся, што яго палёт прызначаны не на галечу а на карысць чалавека.

(тэкст і фота І. Рыбінскі)

„МАЛЫМ СЯБРАМ"

Наш куток «Малым сябрам» карыстаецца вялікім зацікаўленнем.

У рэдакцыю прыходзіць шмат лістоў, у якіх школьнікі пішуць аб сваёй працы і аб сабе.

У адным з папярэдніх нумараў, дарагія дзеткі, мы пісалі, што самыя цікавыя лісты будуць змяшчацца ў «Ніве». Нядаўна ў рэдакцыю прыслала ліст звяно пятага класа са школы ў Рыбалах, бельскага павета. Паслухайце, што яны пішуць:

«23.XI.1956 года адбыўся сход звяна вучаніц пятага класа. На гэтым сходзе мы чыталі «Ніву». Нас вельмі зацікавіў куток «Маладым сябрам».

Дарагая рэдакцыя! У нас таксама ёсць беларуская школа і мы вельмі любім сваю родную беларускую мову і любім апавяданні пісьменнікаў. З вялікім захапленнем слухаем апавяданні, якія наша настаўніца нам чытае.

У нашай школе ёсць драмгурток. Драмгурток, пад кіраўніцтвам настаўніцы апрацоўвае беларускія п'есы.

У сувязі з гадавінай Кастрычніцкай рэвалюцыі наш драмгурток паставіў чацверты і пяты акты драмы Янкі Купалы «Раскіданае гняздо», а цяпер падрыхтоўваем «Партызаны» — Кандрата Крапівы.

Нашы бацькі цешацца з таго, што мы маем магчымасць вучыцца на сваёй роднай беларускай мове. Апрача таго, у нашай школе ёсць хор. Хор спявае беларускія песні напрыклад «Ці свет, ці світае», беларускія частушкі і іншыя.

Яшчэ на заканчэнне хочам напісаць, што мы вельмі любім чытаць «Ніву». Асабліва моцна нас цікавіць апошняя яе старонка «Гумар і сатыра», дзе змяшчаюцца розныя гумары».

ЗВЯНО V-ГА КЛАСА.

Дарагія сябры, пішыце да нас. Напэўна Вы маеце шмат сваіх цікавых спраў. Маеце напэўна дасягненні і недахопы. Пішыце аб усім. Рэдакцыя чакае на Вашы лісты.

Толькі яшчэ заўтра можаш падпісацца на „Ніву"!

© PDF: Kamunikat.org 2022
© Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2022

© PDF: Kamunikat.org 2022
© Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2022

Чаму ветлівы...

— Прыемна глядзець, калі прадавец і пакупнік узаемна ветлівыя.

— Так, але пакупніца — жонка загадчыка магазіна. (*Вожык*).

АНУЧЫ

Гэта, што мы займаемся анучамі то вельмі добра. Збіраць розную паўторную сыравіну і здаваць для прамысловасці на перапрацоўку — з'яўляецца карысной справай.

Цяпер за паўторную сыравіну людзям даецца не медныя кольцы, гліняныя пасвісцёлы і іншыя нікому непатрэбныя рэчы, а прадметы гаспадарчага ўжытку — неабходныя ў кожнай справе.

Цэлая бяда ў тым, што жыхары не хочуць браць патрэбныя ім рэчы і ад тавараабменных пунктаў Цэнтралі паўторнай сыравіны ўцякаюць усёройна як ад пракажаных.

Усё гэта дзеецца таму, што ў добрыя справы ўкраліся дрэнныя закладзіны.

Напрыклад, умывальная міска патрэбна ў кожнай хаце, вядома, што без гэтай міскі толькі кот мыецца.

Звычайная эмаліраваная міска ў тавараабменным пункце каштуе 60 зл і даюць яе толькі і выключна ўзамен за анучы. За кілограм ануч плацяць 4 зл. Каб сялянка магла дастаць міску павінна здаць 15 кілограмаў ануч.

Стары пінжак з падшэўкай і гузікамі важыць адзін кілограм. Пакажыце мне ў вёсцы такога багацея, які-б меў 15 старых пінжакоў. Скажыце, ці справядліва гэта, каб за міску з каструляй гаспадар вёз цэлую фуру ануч. А што пачаць, калі ў гаспадарцы трэба некалькі каструль? Тады трэба хіба аддаць каня з падковамі.

Таму ў тавараабменных пунктах ціш і... раскоша. Летам працаўнікі там мухі з нуды б'юць, а зімою лускаюць сланечнікі або задумленна калупаюць у носе. Інакш кажучы, займаюцца ўсім, толькі не абменам сельскагаспадарчых прадметаў за анучы. Няма кліентаў...

Мабыць з часам хто-небудзь падумае, як зацікавіць жыхароў тавараабменнымі пунктамі і ўстановіць нормы, якія ўмажлівяць насельніцтву абмен ануч на прадметы хатняга ўжытку.

Чаму-ж напрыклад не зрабіць так, каб палову цаны каструлі можна было заплаціць грашыма?

На жаль, трэба прызнаць, шмат яшчэ ёсць у нас з часоў драконаўскіх правіл і часта гэтыя правілы не варты нават запэцканай анучы.

І наогул мы на вёску глядзім яшчэ з падлоба. Часта ў магазінах ГС-аў вісяць гатовыя сукенкі падобныя на анучы. Сукенак гэтых у горадзе не прадалі і стараюцца ашчасліваць імі вёску.

Калі мы ад вёскі патрабуем больш сельскагаспадарчых прадуктаў і большай прадукцыйнасці — то і самі павінны бачыць інтарэсы вёскі, калі не хочам, каб да нас былі адносіны як да ануч.

Тых, якія ў вёсцы хочуць праводзіць работу старымі метадамі, я-б прапанаваў біць мокрай анучай па патыліцы. Такі масаж з кампрэсам працвеpажальна дзейнічае на ўпартыя галовы.

Дзядзька Лявонь

Радны

Селянін: — Сусед, а чаму вы не едзеце ў Грамадскую раду, сягоння-ж сесія — важныя сялянскія справы разбіраюць... А мы-ж вас усе выбіралі і мелі надзею што вы добра будзеце нашыя справы бараніць, бо і чалавек з вас справядлівы. Хутчэй ідзіце, вы-ж радны.

Радны: — Эх, братка, усе мы такія радныя, ды толькі на паперы, а на самай справе дык наш старшыня радзіцца ў сваякоў і кумаў. Пайдзіце сусед, пабачце цяпер якраз зышлася ў грамадзе ўся сваяцкая рада...

Селянін: — Дык гэтак нельга-ж, мы вам даверылі!

Радны: — Вы нам даверылі, але старшыня нам не даверае. (к)

Радыё або жонка?

— Чуюся такі адзінокі ў дому, што нават пастанавіў ажаніцца.

— Замест жаніцца купі сабе лепей радыёпрыёмнік. Таксама добра ўплывае на адзіноцтва і можна яго заўсёды выключыць, калі будзе шмат гаварыць...

Педантка

— Так, мой любы, не стараюся ўжо зусім пра твае пацалункі.

— Дарагая!...

— Нічога тут не паможа і зараз-жа аддам табе іх усе за адзін раз, з працэнтамі!!!

У рэфераце працоўнага забеспячэння

Беспрацоўны: — Грамадзянін, ці можна ў вас атрымаць накіраванне на працу?

Пісар: — Калі ласка даражэнькі, а куды вам даць?

Беспрацоўны: — Я ні маю ніякай спецыяльнасці, накіруйце мяне куды хочаце, мне ўсёроўна абы працаваць.

Пісар: — Вельмі добра, але вы перш, даражэнькі, падшукайце сабе працу, а мы тады выпішам для вас накіраванне.

У сталовай

— Што-ж гэта вы кельнер так усім угаварваеце меленыя катлеты?

— Бачыце, як госці не з'ядзяць, тады загадчык сталовай дае нам іх на вячэру.

ПРЫКАЗКІ і ПРЫМАЎКІ
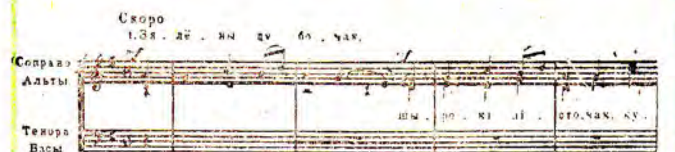
Хадзі простаю сцежкаю, то ні заблудзіш.

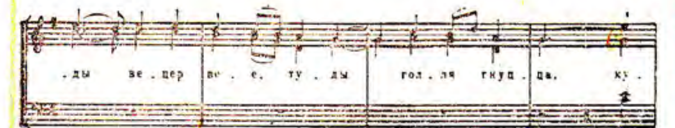
Халадно ў хаці хоць ваўкі ганяй.

Хароша дзеўка, проста хоць вады напіся,

Ні слаўна хата ўгламі, да пірагамі.

ЗЯЛЁНЫ ДУБОЧАК

Зялёны дубочак, шырокі лісточак,
Куды вецер вее, туды голля гнуцца. *(2 раза)*

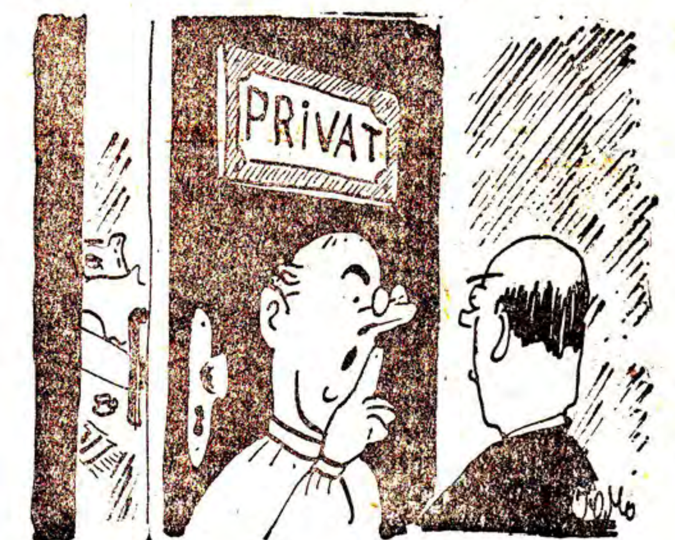
Куды вецер вее, туды голля гнуцца,
Па ветру да мілай усе весці нясуцца. *(2 раза)*

— Сягоння субота, а заўтра нядзеля,
Чаму-ж у цябе, хлопча, кашуля не бела? *(2 раза)*

— Якжа-ж будзе бела, хоць заўтра нядзеля:
Мамка ў мяне стара, сястра ў мяне мала. *(2 раза)*

Пераплыву рэчку, сяду на брусочку,
Ці не прыдзе міла памыць мне сарочку. *(2 раза)*

У сувязі з хваробай прэм'ера Ідэна па прычыне дзеянняў вакол справы Суэцкага канала.

— Як называецца гэтая хвароба?
— «Katzenjammer egipcjenzis»...

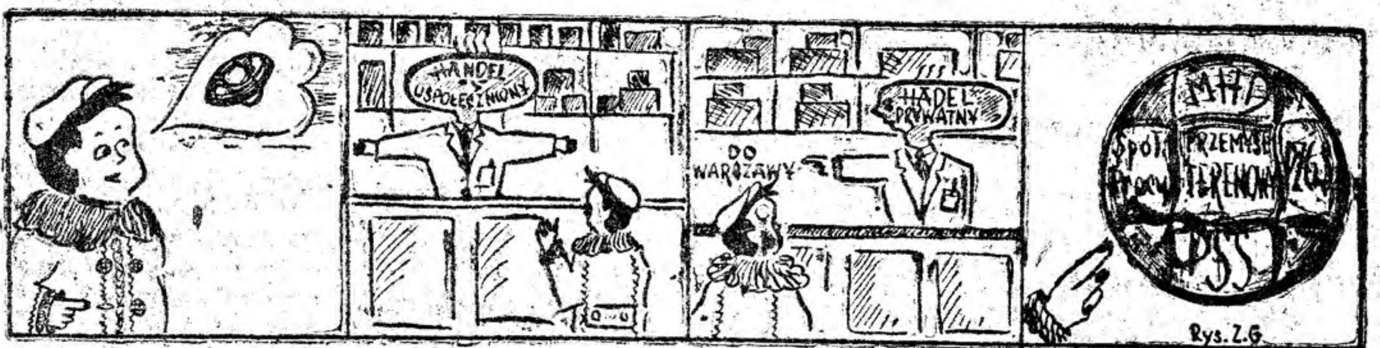
Развязка лагагрыфа змешчанага ў 36 нумары „Нівы"

«ДЭМАКРАТЫЗАЦЫЯ»

Кніжныя ўзнагароды атрымалі:
Наталля Нікалаеў — Беласток, Аляксандр Мазалеўскі — Хілімоны, Тамара Бернат — Беласток, Уладзімір Гайдук — Тарнопаль, Марыя Шафран — Бельск - Падляскі, Зіна Дэнісюк — Бельск - Падляскі.

Узнагароды пасылаем па пошце.

АГАФОН АБРОТКА ШУКАЕ ГУЗІКА

Цёплы кажух, вышываны,
Толькі гузік абарваны.
— Пайду гузіка шукаць,
Каб прыгажэй выглядаць.

Ва ўсіх крамах быў Абротка.
Прадаўцы ўсе салодка
Гаварылі ў кожнай краме:
— Дзе купіць, [illegible] знаем [illegible]мі?...

Зайшоў да прыватных будаў,
Яму гаварылі ўсюды
Каб залатвіць гэту справу
Трэба ехаць у Варшаву!...

Агафончык зазлаваў
Гузіка нарысаваў
Беластоцкім гандлярам,
Паказваем мадэ Вам.

Галоўны рэдактар ГЕОРГІ ВАЛКАВЫЦКІ

Орган Беларускага грамадска - культурнага таварыства ў Польшчы Адрас рэдакцыі: гор Беласток, вул Маніфесту Ліпцовага 25, тэл 25 89 Умовы падпіскі на 6 месяцаў — 15 зл 60 гр., на 3 месяцы — 7 зл. 80 гр. Падпіску прымаюць усе паштовыя ўстановы, пісьманосцы Konto NBP I Oddz. Miejski Nr 102-7-161 w Białymstoku. Prenumeratę za zleceniem wysyłki zagranicę przyjmuje PKWZ „Ruch" Warszawa, Aleje Jerozolimskie 119, tel 8-05-05, konto PKO 1-6-100024 Warszawa. Cena prenumeraty zagranicę: kwartalnie 10,15, półrocznie 20,30, rocznie 40,60. Паліграфічнае прадпрыемства ў Беластоку Т-7-1952.

© PDF: Kamunikat.org 2022
© Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2022